

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΜΑΪΟΥ 1974 | ΑΡΙΘ. 10

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ*

Γ'.

1. 'Αλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ χρήζει ἀμέσου ἀντιμετωπίσεως ὑπὸ τῆς 'Αγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ θέμα τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως τῆς Χώρας ἡμῶν εἰς συνεχῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμόν, μάλιστα ἐν συσχετίσει πρὸς τὸ συναφές θέμα τῆς ἀστυφιλίας, ὅπερ καὶ τοῦτο θὰ βαίῃ καθ' ἡμέραν αὐξανόμενον, κατ' ἀναλογίαν τῆς αὐξανόμενης ἐκβιομηχανοποιήσεως. Πάντες μετὰ χαρᾶς περισσῆς πληροφοροῦμεθα τὴν εἰς συνεχῆ ἀνάπτυξιν εὐρισκομένην ἐκβιομηχανίαν τῆς Χώρας ἡμῶν. Ἡ θεία συνάρσει ἀνακάλυψις ἐν τοῖς βυθοῖς τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν πολυτίμων πηγῶν καὶ κοιτασμάτων πετρελαιοειδῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν ἐνεργειακῶν προϊόντων (φυσικῶν ἀερίων κ.λπ.), προμηθύνουν οἰκονομικὴν ἀνθησιν, περαιτέρω ἐκβιομηχανίαν καὶ αὐξήσιν τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ, ὡς κυρίου ὄργανου βιομηχανικῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῆς Χώρας ἡμῶν. Ἡ τεχνοκρατικὴ αὕτη πρόοδος καὶ ἡ εἰς συνεχῆ ἀνάπτυξιν εὐρισκομένη ἐκβιομηχανίσις τῆς Χώρας ἡμῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ νὰ ἐπιφέρῃ καὶ πλήρη — ἵνα μὴ εἶπω ἐπαναστατικὴν — ἀλλαγὴν τοῦ τρόπου ζωῆς καὶ δράσεως τοῦ πληθυσμοῦ μας. Ἀλλαγὴν οἰκογενειακῆς διαβιώσεως, ἀνατροπὴν πατρογονικῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων, ἀμβλυνσιν τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, ὄρμην εἰς ἀπόκτησιν ὅσον πλείστων ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀπαίτησιν ἀπολαύσεως τῶν ἐκ τῆς ὕλης ἀγαθῶν, ἀκρατον

ἡδονισμόν, νοοτροπίαν ἀπελευθερώσεως ἀπὸ παντὸς κοινωνικοῦ ἢ πολιτειακοῦ περιοριστικοῦ δεσμοῦ, ἐλεγκτικὴν διάθεσιν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, μείωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος· πάντα ταῦτα καὶ πλεῖστα ἄλλα εἶναι τὰ ἐκ τῆς βιομηχανοποιήσεως κακὰ ἐπακόλουθα, ἅτινα τὰ προηγμένα, ὡς λέγομεν, βιομηχανικῶς Κράτη ἐκλήθησαν ν' ἀντιμετωπίσουν καὶ ἅτινα ἀσφαλῶς θὰ κληθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ προσεχές μέλλον ν' ἀντιμετωπίσωμεν.

*

2. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔχει ἐπομένως καθῆκον νὰ μελετήσῃ, νὰ προγραμματίσῃ καὶ νὰ προετοιμασθῇ, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ πρεπόντως καὶ ἐπιτυχῶς τὰ μέλλοντα νὰ προκληθοῦν καὶ δημιουργηθοῦν κοινωνικο-πολιτικά, ἀλλὰ καὶ ἠθικο-θρησκευτικά ταῦτα προβλήματα, μέλλοντα νὰ προκληθοῦν ἐκ τῆς περαιτέρω ἐκβιομηχανίσεως τῆς Χώρας ἡμῶν. Ὅτι ἡ ἐκβιομηχανίσις συμβάλλει καὶ εἰς τὴν πολυμερῆ πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστης Χώρας καὶ δίδει ἐν ἀφθονίᾳ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ πρὸς κάρπωσιν καὶ ἀπόλαυσιν τούτων ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι ἐπίσης αὕτη πλουτίζει ἐτι περισσότερο τὴν γνῶσιν καὶ τὴν Ἐπιστήμην, ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ ἀνθρώπου, οὐδεμία ἀμφιβολία. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος ἀκριβῶς ἐκ τούτου προέρχεται, ἐκ τοῦ ὅτι διὰ τῆς ἀπερισκέπτου καὶ ἀκράτου ἀναζητήσεως τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἐκπηδᾷ καὶ ὁ διπλοῦς ἀντιθετικὸς κίνδυνος, εἴτε τῆς περιφρονή-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 210 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

Η ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ*

Τὸ Μαθητολόγιον.

Εἶναι εὐχάριστον τὸ γεγονός, ὅτι τὸ Μαθητολόγιον τοῦ Ἱερατικοῦ Σχολείου Χαλκίδος περιεσώθη, δημοσιεύεται δὲ ἐνταῦθα διὰ πρώτην φοράν. Εἰς τὸ Μαθητολόγιον, πλὴν ἄλλων ἀφορωσῶν τοὺς μαθητὰς πληροφοριῶν, παρέχονται καὶ τοιαῦτα ἀναφερόμενα εἰς συμβολαιογράφους, ὄνομα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 230 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

σεως τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς διολισθήσεως εἰς τὰς πλέον ἀπροβλέπτους καὶ ἀπιθάνους καταστάσεις, τὰς φερούσας τὸν ἄνθρωπον, τὸ πλάσμα τοῦτο τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν τοῦτ' αὐτὸ κτηνώδη κατάστασιν, ἵνα οὕτω καὶ πάλιν εὕρωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῶν οἱ θεόπνευστοι λόγοι τοῦ Προφητάνακτος: «Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὦν οὐ συνῆκεν, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσιν τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς» (Ψαλμ. 48, 13). εἶτε καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ἀκορέστου ἀναζητήσεως ὅσον πλείστων ἐξ αὐτῶν, πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἄνευ τέρατος, ἀενάως δὲ ποθουμένου ὑψηλοτέρου «βιοτικῆς ἐπιπέδου» τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμφότερα δημιουργοῦν ἐπικινδύνους καταστάσεις διὰ τε τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζῶντος ἀνθρώπου. Καὶ οἱ μέγιστοι τῶν τοιούτων κινδύνων εἶναι πρῶτον ἡ λεγομένη «μαζοποίησης»· εἶτα δὲ ἡ ὑλιστικὴ νοοτροπία καὶ ἡ βαθμιαία ἢ καὶ ἀπτόμοτος ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἔλλειψις εὐγενῶν συναισθημάτων ἐναντι τοῦ συνανθρώπου, ἡ ἀδιαφορία ἐναντι τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐν κατακλείδι ἡ ἀποξένωσις ἀπὸ παντὸς κτηθέντος ἐπιγείου ἀγαθοῦ διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν προγονικῶν ἀρχῶν, ἡθῶν καὶ ἐθίμων, ἄχρις οὗ καταντήση εἰς πλήρη «ἐκβαρβάρωσιν» ὁ δυστυχῆς ἄνθρωπος! Ἐνταῦθα δ' ὀφείλομεν νὰ ἐπισημάνωμεν ἰδιαίτερος τὴν μεγίστην εὐθύνην τῶν λεγομένων «μεσαίων τάξεων», αἵτινες κατὰ ἐν σοβαρὸν ποσοστὸν γίνονται αἰτία, ὥστε διὰ τῆς ἐπιδεικτικῆς δῆθεν ψευδο-μορφώσεως αὐτῶν, νὰ

οἰας κτημάτων κ.λ.π. Τὸ Μαθητολόγιον (σχήματος 30 X 20) ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὴν 1 σελίδα αὐτοῦ ἀναγράφονται ταῦτα:

«Μαθητολόγιον τοῦ ἐν Χαλκίδι Ἱερατικοῦ Σχολείου.

Ἀριθμηθὲν περιέχει σελίδας τετρακοσίας τέσσαρας, καὶ φύλλα διακόσια δύο, μετὰ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ τελευταίου.

γίνονται ὄργανα «ἀπομορφώσεως», «ψευδομορφώσεως» ἢ καὶ «παραμορφώσεως» καὶ διὰ τοῦ κακοῦ τῶν παραδείγματος ν' ἀποβαίνουν αἰτία σκανδάλου καὶ ὄργανα διαφθορᾶς τῶν συνανθρώπων τῶν, μάλιστα ἐκ τῶν πτωχοτέρων τάξεων. Καὶ οὕτω πως ὁ ἄνθρωπος, συνεχῶς διολισθαίνων ἐπὶ τὰ χεῖρα, ρίπτεται ἀκατάσχετος εἰς τὸν καιάδα τῶν πολυποικίλων μοντέρνων τάσεων, δι' ὧν καὶ φέρεται εἰς πλήρη διαφθορὰν τοῦ ἔσω κόσμου τοῦ «Εἰνάι» του, ὥστε μέγιστος κίνδυνος δημιουργεῖται νὰ καταντήση ἐν τέλει εἰς πλήρη ἐξουθένωσιν καὶ νὰ χάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνθρωπισμόν του!

3. Ἴδου λοιπὸν μέγιστον πεδῖον δράσεως διὰ τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Πέραν τῶν καθημερινῶν καὶ οἰκείων Αὐτῆς ἐνασχολήσεων, καθῆκον ἔχει, ὅπως ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦδε μελετῶσα καὶ τὰ σύγχρονα προβλήματα τῶν πιστῶν μελῶν τῆς, ἐπιστρατεύουσα πάντας τοὺς ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου καὶ συνεργαζομένη μετὰ πάντων τῶν δυναμένων νὰ συμβοηθήσουν εἰς τὸ ὑπερτατον τοῦτο ἔργον τῆς ἀνασχέσεως ἐκ τοῦ κακοῦ, πρὸς τὸ ὁποῖον ἄγεται ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, διὰ τῆς ἐμπνεύσεως εἰς αὐτὸν τῆς εἰς τὸν Κύριον Πίστewς, τῆς διὰ τῆς ὑψίστης ἀρετῆς τῆς Ἀγάπης ἐνεργουμένης, τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον!

Ἀλλὰ θὰ συνεχίσωμεν!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐν Χαλκίδι τῆ 1 Σεπτεμβρίου 1857.
Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ἱερατ. Σχολείου
Β. Κ. Ἀστέρης.

Αἱ σελίδες 2 καὶ 3 εἶναι λευκαί. Εἰς τὴν 4 καὶ 5 σελίδα ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπώνυμα 12 ἐν συνόλῳ μαθητῶν καὶ ἄλλαι περὶ αὐτῶν πληροφορίες. Εἰς τὸ τέλος ὅμως τοῦ καταλόγου τῶν ὡς ἄνω μαθητῶν ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος Σημείωσις: «Σημ. Διεγράφησαν τὰ ἀνωτέρω, ὡς μὴ συντεταγμένα κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργείου σχεδιασθέντα τύπον τοῦ Μαθητολογίου, ὃν ἐσχάτως ἔπεμψε πρὸς τὴν Ἐφορευτικὴν τοῦ Σχολείου Ἐπιτροπὴν, καὶ καθ' ὃν συνετάχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῷ Μαθητολογίῳ τῷ Σχολικοῦ αὐτοῦ ἔτους 1857-58.

Ἐν Χαλκίδι τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1857.
Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ἱερατ. Σχολείου Χαλκίδος
Β. Κ. Ἀστέρης».

Ἀπὸ τῆς σελίδος 8 μέχρι τῆς σελίδος 99, καταχωρίζεται τὸ πλήρες Μαθητολόγιον τοῦ Ἱερατικοῦ Σχολείου Χαλκίδος, κατὰ τὰ 36 ἐν συνόλῳ σχολικὰ ἔτη τῆς λειτουργίας αὐτοῦ (1857-1893). Τὸ φύλλον τὸ περιλαμβάνον τὰς σελίδας 21 καὶ 22 ἔχει ἀφαιρεθῆ, ἀποκοπὴν ἐκ τῆς σταχύσεως τοῦ Μαθητολογίου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν καθίστανται γνωστὰ τὰ ὀνόματα, τὰ ἐπίθετα καὶ αἱ λοιπαὶ πληροφορίες τῶν 5 πρώτων στηλῶν τοῦ Μαθητολογίου, τὰ ἀφορῶντα εἰς τοὺς αὐξοντας ἀριθμοὺς 47-53 (ὀνόματα καὶ ἐπίθετα κ.λ.π. 7 μαθητῶν). Ἀπὸ τῆς σελίδος 102 μέχρι καὶ τῆς σελίδος 121, ἀναγράφονται αἱ καὶ προηγουμένως ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Μαθητολογίου καὶ εἰς τὸ ἐπάνω ἄκρον τῶν σελίδων (ἀρτίων καὶ περιπτῶν ἀριθμῶν) ἐνδείξεις: Αὕξων ἀριθμός. Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον. Πατρίς. Ἐτῶν. Χρονολογία ἐγγραφῆς. Ὄνομα καὶ ἐπάγγελμα γονέως ἢ κηδεμόνου. Ὄνομα ἀξιοχρέου ἐγγυητοῦ. Εἶδος δοθείσης ἐγγυήσεως. Παρατηρήσεις⁸⁰. Ἀπὸ τῆς σελίδος 122 μέχρι τῆς τελευταίας σελίδος, φερούσης τὸν ἀριθμὸν 400, τὸ Μαθητολόγιον περιέχει λευκὰς μόνον σελίδας. Ἀπὸ τοῦ Μαθητολογίου καθίσταται γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς λειτουργίας τοῦ Ἱερατικοῦ Σχολείου Χαλκίδος (1857), μέχρι τοῦ τελευταίου (1893) ἐνεγράφησαν ἐν συνόλῳ 285 μαθηταί.

Λεπτομερῶς καὶ κατ' ἀντιγραφὴν, τὸ Μαθητο-

80. Αἱ ὡς ἄνω ἐνδείξεις τοῦ Μαθητολογίου ἀναφέρονται εἰς τὸ προαναφερθὲν Διάταγμα Περὶ τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Ἱερατικῶν Σχολείων, καὶ δὴ εἰς τὸ ἄρθρον 3 (Ἄρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1901, σελ. 340).

λόγιον τοῦ Ἱερατικοῦ Σχολείου Χαλκίδος ἔχει ὡς ἀκολούθως⁸¹:

Διὰ τὸ Σχολικὸν Α' ἔτος 1857-1858 (σελ. 8-13).

1. Χριστόδουλος Παπαστεργίου. Δράζιον τοῦ Δήμου Κηρονηλέων. 20. 1 Σεπτεμβρίου 1857. Στέργιος Θεοδώρου Ἱερεύς. Κάρολος Μύλερ. Ἀπελύθη τὸ 1860 Ἰουνίου 24 τυχῶν βαθμοῦ μὲν τῆς διαγωγῆς καλῶς, τῆς δὲ ἐπιδόσεως ἐν τοῖς μαθήμασι κάλλιστα.

2. Δημήτριος Κ. Γεροδημητρίου. Ἁγία Ἄννα. 20. 1 Σεπτεμβρίου 1857. Κωνσταντῖνος Γεροδημητῆρς, γεωργός. Κωνσταντῖνος Γεροδημητῆρς. Κτηματικὴ. Ἐπὶ ἡμίσειος ζευγαρίου γαιῶν καὶ λοιπῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ στοιχείων, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 485 συμβόλαιον ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογραφοῦντος Εἰρηνοδίκου Λίμνης Νικολάου Παπα, συνταχθὲν τῆ 9 Αὐγούστου 1857. Δημήτριος Κ. Γεροδημητρίου. Ἀπεφοίτησε τῆ 22 Ἰουνίου 1861 ἀξιωθεὶς τοῦ βαθμοῦ ἐπιδόσεως μὲν λίαν καλῶς, διαγωγῆς δὲ κάλλιστα.

3. Σεραφεὶμ Μιχαήλ, μοναχός. Ξηροχώριον. 21. 1 Σεπτεμβρίου 1857. Μιχαὴλ Μιχαλίτης. Ὡς μοναχός δὲν ἔδωκεν ἐγγύησιν. Ἀπεβλήθη τῆ 7 Αὐγούστου 1860 ἔνεκεν τῆς ἀδιορθώτου διαγωγῆς του δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 4522 ἀπὸ 26 Ἰουλίου ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου.

4. Δημήτριος Παπαεὐστάθιου. Καμάρια. 16. 1 Σεπτεμβρίου 1857. Εὐστάθιος Παπα Γεωργίου, ἱερεύς. Εὐστάθιος Παπα Γεωργίου. Κτηματικὴ. Περιβόλιον, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 2407 συμβόλαιον ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ξηροχωρίου Γεωργίου Σταματάκη, συνταχθὲν τῆ 10 Ἰουνίου 1857. Ἀπεφοίτησε τῆ 22 Ἰουνίου 1861 ἀξιωθεὶς τοῦ βαθμοῦ ἐπιδόσεως μὲν λίαν καλῶς διαγωγῆς δὲ κάλλιστα.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μεσοηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

81. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ δημοσίευσίς τοῦ Μαθητολογίου δὲν γίνεται κατὰ στήλας, ὡς ἔχει ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ μετὰ τὸν αὐξοντα ἀριθμὸν, καταχωρίζονται ἐνταῦθα συγχεομένως τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον, τὴν πατρίδα, τὴν ἡλικίαν, τὴν χρονολογίαν ἐγγραφῆς τῶν μαθητῶν, ὡς καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τῶν γονέων ἢ τῶν κηδεμόνων, εἰς τὸ ὄνομα τῶν ἀξιοχρέων ἐγγυητῶν, εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐγγυήσεως καὶ εἰς τὰς παρατηρήσεις. Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι εἰς τὸ Μαθητολόγιον δὲν συμπληροῦνται πάντοτε, καὶ δὴ προϊόντων τῶν Σχολικῶν ἐτῶν, ἅπασαι αἱ ὡς ἄνω πληροφορικαὶ στήλαι αὐτοῦ.

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ*

Ἄλλὰ καὶ περὶ τοῦ πῶς παιδαγωγοῦνται οἱ διάφοροι τύποι ἀνθρώπων, ἐκ τῆς πνευματικῆς παρακαταθήκης τοῦ ἰδίου ἱεροῦ ἀνδρὸς ταῦτα ἀρμόμθθα: «Ὁ ὕ γάρ τῶν αὐτῶν οὔτε λόγων, οὔτε τὸ θῆλυ τῶ ἄρρενι, οὔτε γήρα νεότης, οὔτε πενία πλοῦτος, οὔτε εὐθύμῶν ἀθυμοῦντι, οὔτε ὁ κάμων τῶ ὑγιαίνοντι, ἄρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι, σοφοί τε καὶ ἀμαθεῖς, δειλοί τε καὶ θρασεῖς, ὀργίλοι καὶ πρᾶοι, κατορθοῦντες καὶ πίπτοντες. Ἄλλ' ὡσπερ τοῖς σώμασιν οὐ τὴν αὐτὴν φαρμακείαν τε καὶ τροφήν προσφέρονται, ἄλλοι δὲ ἄλλην, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ καὶ ἀγωγῇ θεραπεύονται. Τοὺς μὲν ἄγει λόγος, οἱ δὲ ρυθμίζονται παραδείγματι· οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινοῦ. Τοὺς μὲν ἐπαινος ὤνησε, τοὺς δὲ φόβος, ἀμφοτέρα μετὰ τοῦ καιροῦ, ἢ τοῦναντίον ἐβλάψεν ἕξω τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ λόγου. Τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐκτίμησις· καὶ αὕτη τοὺς μὲν ἐν κοινῶ διελεγχόμενους, τοὺς δὲ κρύβδην νοθετομένους. Φιλοῦσι γάρ οἱ μὲν καταφρονεῖν τῶν ἰδία νοθετημάτων, πλήθους καταγνώσει σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐλέγχων ἀναισχυνεῖν, τῶ τῆς ἐπιτιμῆσεως μυστηρίῳ παιδαγωγούμενοι καὶ ἀντιδίδοντες τῇ συμπαθείᾳ τὴν εὐπειθειαν»⁸.

Ὅθεν διαπιστούμενοι μὲ ἔργον τόσον λεπτόν, μὲ τοσοῦτον ὑψηλὴν ἀποστολήν, ἀντικείμενον καὶ σκοπὸν ἔχουσαν τὴν διάπλασιν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν δομὴν τοῦ πνεύματος τῶν ἐπιγόνων ἡμῶν, ὀφείλομεν πρωτίστως νὰ κατανοήσωμεν τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο εἶναι ἐξόχως δυσχερές, διότι ἀπαιτεῖ, ὅπως κατέχωμεν τὴν ψυχολογίαν τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἐφήβου, ἀλλέως εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσωμεν ψυχικὰ τραύματα καὶ ἀντιδράσεις, αἵτινες θὰ μᾶς ὀδηγήσουν εἰς ἐντελῶς ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελέσματα.

Κατὰ τὸν διαπρεπῆ ψυχολόγον καὶ φιλόσοφον Eduard Spranger, ἡ ἄμεσος εἰσδυσίς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν συναρμογὴν τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς εἶναι ἀπειρώς δυσχερής, καθ' ὅσον οὗτος ζῆ καὶ βιοὶ κόσμον διάφορον τῶ ἡμετέρου. Αἱ βιωματικαὶ καὶ ἐμπειρικαὶ σχέσεις του εἶναι ἐντελῶς διάφοροι τῶν τοῦ ἐνήλικος. Ὁ παῖς συγχέει τὴν φαντασίαν μὲ τὴν πραγματικότητα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἡλικίας του, ὁ ἄνθρωπος εἶναι εἰς ἰδιόρρυθμος ρεαλιστῆς καὶ ἐμφανίζει μίαν κατάστασιν ἰσορροπίας τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων. Ἀπὸ τῆς μεταπαιδικῆς ἡμῶς ἡλικίας, ἥτις ὀδηγεῖ πρὸς τὸ στάδιον τῆς ἐφηβικῆς, ἔχομεν ἐν τῇ ψυχικῇ ὀργανισμῶ του τόσον βαθεῖς κλονισμούς, ὥστε νὰ δικαιολογῆται ἡ ἄποψις ἐκείνων, ὀλίγους ἡμιλοῦν περὶ δευτέρας γεννήσεως. Κατὰ δὲ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν πλέον ὁ ἴδιος ἄνθρωπος ἀνακαλύπτει ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ του, διὰ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς αὐτοπαρατηρησίας, τὰς μεγίστας τῶν ἀντιθέσεων ἐναλλασσομένας, ὡς ἡ κίνησις τῶν κυμάτων. Οὕτω παρατηρούμεν, λέγει ὁ Σπράγκερ, ὅτι τὴν ὑπερβολικὴν δραστηριότητα διαδέχεται ἀπερίγραπτος ὀκηρία· ἡ ἀχαλίνωτος εὐθυμία παραχωρεῖ τὴν θέσιν τῆς εἰς βαθεῖαν βαρυθυμίαν. Ὅ,τι ἀφορᾷ καὶ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν λειτουργίαν τῆς ψυχῆς τοῦ ἐφήβου, τελεσιουργεῖται ἐν πλήρει ἀποκρύψει καὶ μυστικότητι. Ἡ φύσις δημιουργεῖ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν βᾶσιν τινὰ ἐπιλογῆς διὰ τὸν μέλλοντα ἄνθρωπον⁹.

Ἄλλ' οἵανδῆποτε γνώμην καὶ ἂν διατυπώνουν ἐν προκειμένῳ οἱ διάφοροι ψυχολογοὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ ὅσονδῆποτε καὶ ἂν αὕτη θεμελιούται ἐπὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀτόμου νὰ δημιουργήσῃ κατὰ τρόπον αὐθαίρετον τὴν λεγομένην βᾶσιν ἐπιλογῆς διὰ τὸν μέλλοντα ἄνθρωπον. Ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον, καθ' ἣν ἐπιχειρεῖται ὑπὸ τῆς φύσεως ἡ ἀνωτέρω δρᾶσις, ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις, ἡ ἰδικὴ μας. Νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν νέον τὴν ψυχικὴν ἀνακούφισιν, τὴν δυνατότητα καὶ τὸν τρόπον νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του. Νὰ σεβασθῶμεν τὴν μεγάλην εὐαισθησίαν του, νὰ τοῦ ἀναγνωρίσωμεν πληρότητα καὶ ἰσοτιμίαν σκοπίμως καὶ ἐνσυνειδήτως, ὥστε νὰ μὴ θεωρῆ ἑαυτὸν ὅτι διαδραματίζει πρόσωπον δευτέρας τάξεως.

Ἄς στρέψωμεν, ἀδελφοί, πάντες οἱ ἐν συνέσει καὶ ἐπιστήμῃ διακρινόμενοι, τὸ βλέμμα ἡμῶν, τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 231 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

8. Γρηγ. Ναζιανζηνοῦ Λόγοι P.G. 35, 437 A.

9. Eduard Spranger, «Ψυχολογία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας». Ἐκδ. Β' Ἀθῆναι 1956. Σελ. 39 κ. ε.

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟ - ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ὡς γνωστόν, ὁ θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἤρχισε κυρίως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1874, ἀφοῦ ἤδη ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ διεκηρύχθη ἐν τῷ πρώτῳ συνεδρίῳ αὐτοῦ τοῦ ἔτους 1871: «Ἐλπίζομεν εἰς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὁ χωρισμὸς τῶν ὁποίων ἐγένετο ἄνευ ἀναγκαίων αἰτιῶν καὶ στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ ἀσυμβίβαστων δογματικῶν διαφορῶν»¹. Ἐν τῇ πεποιθήσει καὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἤλθον ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ οὕτω εἰς τὰ ἐν Βόννῃ συνέδρια αὐτῶν κατὰ τὰ ἔτη 1874 καὶ 1875 ἐγένετο ἡ πρώτη συνάντησις καὶ συζήτησις Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν θεολόγων, συνεχισθεῖσα διὰ θεολογικῆς ἀλληλογραφίας μεταξὺ Ρώσων καὶ Παλαιοκαθολικῶν θεολόγων κατὰ τὰ ἔτη 1892 - 1898. Τέλος τῷ 1931 ἐγένετο νέα συνάντησις καὶ συζήτησις ἐν Βόννῃ Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν θεολόγων. Συνεπεῖα ὅμως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου διεκόπη ὁ θεολογικὸς οὗτος διάλογος, ἕως οὗ συνεκροτήθη, συνεπεῖα ἀποφάσεως τῆς Γ' Πανορθο-

δόξου Διασκέψεως τοῦ 1964, ἡ παροῦσα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἥτις ἐμελέτησε τὰ θέματα τοῦ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ διαλόγου εἰς τρεῖς διασκέψεις αὐτῆς, ἥτοι ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1966, ἐν Γενεύῃ τῷ 1970 καὶ ἐν Βόννῃ τῷ 1971.

Κατὰ τὴν τελευταίαν διάσκεψιν αὐτῆς τοῦ 1971 ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἔκρινεν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῆς ἔχει ἀρκούντως προχωρήσει, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἔναρξις τοῦ διαλόγου τῶν δύο Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, Διορθόδοξου καὶ Παλαιοκαθολικῆς, εἰ καὶ ὑφίστανται ἔτι σημεῖα τινὰ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, περαιτέρω ἐρεύνης καὶ διασαφήσεως χρῆζοντα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῶν σημείων τούτων ἔρευνα καὶ διασαφήσις θὰ ἠδύνατο ἵνα γένηται κάλλιον ἐν τῇ κοινῇ τῶν δύο Ἐπιτροπῶν συναντήσει, ἐκρίθη ὡς πολλαχῶς λυσιτελής καὶ ἐπιβαλλομένη ἡ ἀφιέρωσις τῶν ἐργασιῶν τῆς πρώτης ἐν διαλόγῳ ἐπικοινωνίας τῶν Ἐπιτροπῶν εἰς τὴν ἔρευναν ἀκριβῶς ταύτην, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκτάσεως τοῦ διαλόγου, ἥτοι τῶν θεμάτων, περὶ ἃ οὗτος μέλλει ἵνα διατρίψῃ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἐφαρμοσθησομένης μεθόδου»².

Ἐξ ἄλλου καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν Παλαιοκαθολικῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῶν Ἀνδρέας Rinkel ἐχαράκτηριζε πρὸ δωδεκαετίας τοὺς μὲν Ὀρθοδόξους ὡς «τοὺς ἀρχαιοτάτους χριστιανούς καὶ τοὺς πρεσβυτάτους πατέρας τῶν Παλαιοκαθολικῶν», τὴν δὲ Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὡς «τὴν Ἐκκλησίαν τῆς γνησίας ἀρχαιότητος καὶ τὴν ἀντιπρόσωπον τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας», ἀμφοτέρας δὲ τὰς Ἐκκλησίας, Ὀρθόδοξον καὶ Παλαιοκαθολικὴν, ὡς «δύο μορφὰς ἐμφανίσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ἐβάδισαν ἰδίας, κεχωρισμένας ὁδοὺς, ἀπολέσασαι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἢ μία τὴν ἄλλην, ἀλλ' εἶτα πάλιν συνηγήθησαν καὶ ἐπανγνωρίσθησαν, ἥδη δὲ εἶναι ἀπὸ μακροῦ ἔτοιμαί, θεωροῦσαι ὡς καθῆκον ἑαυτῶν, ὅπως τερματίσωσι τὸν χωρισμὸν τοῦτον, πραγματοποιήσωσι πλήρως τὸν χαρακτηρισμὸν «ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἀποδείξωσιν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων... Ἡ «συνδιαλλαγὴ» αὐτῶν ἐξέφρασθη ἤδη ἐπιανελημμένως, αἱ χεῖρες ἐτάθησαν ἐκατέρωθεν πρὸς ἀλλήλας, — διατὶ ἀκόμη δὲν σφίγγουσιν ἀλλήλας;»³. Ὁμοίως καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν Urs Küry θεωρεῖ, ὅτι μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων

1. Βλέπ. U. Küry, Die Altkatholische Kirche, Ἐν Die Kirchen der Welt, τ. III, Stuttgart 1966, σ. 66, 389.

ψυχὴν αὐτὴν καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν πρὸς τὸν νέον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη καὶ ζῆ ἐν τῷ μέσῳ ἐνὸς κόσμου τεταραγμένου καὶ ἠθικῶς νοσοῦντος. Ζητεῖ, ἔχει ἀνάγκη τῆς συμπαραστάσεώς μας. Ἄς τοῦ ἀνοίξωμεν τὴν ἀγκάλην, αὐτὴν ταύτην τὴν καρδίαν μας, διὰ νὰ τὸν ὑποδεχῶμεν ἐν ἀγάπῃ καὶ πνεύματι Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ὁ θεὸς Διδάσκαλος μᾶς ἐδίδαξε διὰ τῆς ἴσεως τοῦ ἐξ ἀκαθάρτου πνεύματος πάσχοντος παιδός, ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ἢ διὰ τοὺς νέους μέριμνά μας. Ὀφείλομεν νὰ τοὺς προστατεύσωμεν, ὥστε νὰ μὴ προσβληθοῦν ὑπὸ ἀκαθάρτου πνεύματος. Τοῦτο πρᾶκτοντες δυνάμεθα νὰ λογιζώμεθα συνετοί, σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες. Ἡ δὲ σοφία εἶναι ἐπιστήμη θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τῶν τούτων αἰτιῶν, κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον. Ὅθεν τὰ πάντα γενέσθωσαν ἐν πνεύματι Κυρίου, διότι, ὡς ὁ σοφὸς Καππαδόκης παρατηρεῖ «Ὁ ὁ αὐτὸς μὴ ἀνατιθέσθαι τὴν αἰτίαν τῆς συλλήψεως καὶ τῆς ἐπιστήμης Θεῷ»¹⁰.

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

10. Μεγ. Βασιλείου, Ἐρμην. σχόλ. εἰς Ἡσαΐαν. P.G. 30 413 C.

2. Παρὰ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. τευχ. IV, σ. 10.

3. A. Rinkel, Altkatholisch und Orthodox, ἐν «Internationale Kirchliche Zeitschrift» 51 (1961) 258-259, 261, 262, 266, 267-268. 48 (1958)7. Πρβλ. καὶ παρὰ U. Küry, μν. ἔ. σ. 395/6.

καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἀφίσταται συμφωνία ἐν τοῖς οὐσιώδεσι ζητήμασι τῆς πίστεως, τοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς λατρείας»⁴, τοῦθ' ὅπερ ἐπιάνελαβε καὶ ἡ Παλαιοκαθολικὴ ἀντιπροσωπεία, ἡ ἐπιδοῦσα εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῷ 1970 τὴν Παλαιοκαθολικὴν ὁμολογίαν πίστεως⁵. Ἐν μέσῳ τοιαύτης εὐνοϊκῆς ἀτμοσφαιρας θὰ γίνῃ ἡ παροῦσα πρώτη συνάντησις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἡμῶν μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Παλαιοκαθολικῶν μετὰ ἐπταετῆ προπαρασκευὴν καὶ μελέτην διαφόρων θεμάτων τοῦ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ διαλόγου. Ἀλλὰ προκειμένου νὰ συνεχίσωμεν ἐνταῦθα τὸν διακοπέντα τῷ 1931 θεολογικὸν διάλογον μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐκρίθη σκόπιμον, ἰδίως πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν νέων μελῶν τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς, ὅπως γίνῃ βραχεῖα ἀνασκόπησις τῶν συζητηθέντων κατὰ τὰς προηγηθείσας συναντήσεις καὶ ἐπαφὰς θεολόγων ἐκατέρωθεν, ὡς καὶ τινῶν ἀμφιβαλλομένων παλαιοκαθολικῶν ἀντιλήψεων.

Ἐν πρώτοις κατὰ τὰς ἀνωτέρω συναντήσεις διεξήχθη σοβαρὸς θεολογικὸς διάλογος μετὰ τὸν Ὀρθόδοξον καὶ Παλαιοκαθολικὸν θεολόγον καὶ ἐπετεύχθη συμφωνία ἐπὶ πολλῶν θεμάτων, ἅτινα δεόν νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ κατὰ τὰς ἀρχομένας συζητήσεις. Περὶ ταῦτα ἠσχολήθη ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν κατὰ τὴν πρώτην ἐν Βελιγραδίῳ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Γενεύῃ διάσκεψιν αὐτῆς, καὶ ἀκατέληξεν εἰς τὰ ἐπόμενα πορίσματα: Α' Ἐπανεβεβαιώθη ἡ ἐν τῷ παρελθόντι διαπιστωθεῖσα συμφωνία ἐπὶ τῶν ἐξῆς θεμάτων: 1. Ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας. 2. Ἐπὶ τοῦ κανόνος τῆς Ἁγίας Γραφῆς. 3. Ἐπὶ τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων. 4. Ἐπὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς. 5. Ἐπὶ τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος. 6. Ἐπὶ τοῦ ὅτι ἡ «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη πίστις» ἀποτελεῖ ὄρον τῆς δικαιοσύνης. 7. Ἐπὶ τοῦ ἐπταριθμοῦ τῶν Μυστηρίων. 8. Ἐπὶ τῆς τιμῆς καὶ προσκυνήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων. 9. Ἐπὶ τῆς εἰς τὰς Ἱερὰς Εἰκόνας καὶ τὰ Ἱερὰ Λείψανα ἀποδοτέας τιμῆς. 10. Ἐπὶ τῶν Μνημοσύνων. 11. Ὡσαύτως διεπιστώθη σύμπτωσις ἀπόψεων καὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐναντι τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἀλαθῆτος καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης, περὶ τῆς ἀσπίλου

συλλήψεως καὶ τῆς ἐνσωμάτου ἀναλήψεως τῆς Θεοτόκου, περὶ τῶν ἀυπερτάκτων ἔργων», περὶ τοῦ θησαυροῦ τῶν περισεουσῶν ἀξιομισθίων τῶν Ἁγίων, περὶ τῶν ἀφέσεων, περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, περὶ τῆς καταναγκαστικῆς ἀγαμίας τοῦ ἱερατείου καὶ περὶ τῶν μετὰ τὸ 1054 Συνόδων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν. Β' Ἐπὶ τῶν διαπιστωθεισῶν ἐν Βελιγραδίῳ διαφορῶν ἡ Ἐπιτροπὴ, ἔχουσα πρὸ αὐτῆς τὰ ἀναφερθέντα νεώτερα κείμενα τῶν Παλαιοκαθολικῶν⁶, παρατηρεῖ τὰ ἀκόλουθα: 1. Ὡς πρὸς τὸ Filioque δέχεται μεθ' ἱκανοποιήσεως τὴν περὶ τούτου νέαν δῆλωσιν τῶν παλαιοκαθολικῶν, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς ἡ σχέσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν νοεῖται ἐν τῷ πνεύματι τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας περὶ τοῦ Πατρὸς ὡς τῆς μόνης ἀρχῆς καὶ αἰτίας καὶ πηγῆς ἐν τῇ Τριαδικῇ Θεότητι. 2. Ὡς πρὸς τὴν περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλίαν ἡ Ἐπιτροπὴ σημειοῖ μεθ' ἱκανοποιήσεως, ὅτι τὰ ὅσα ἡ Σύνοδος τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ ἐπιδοθεισῇ Ὁμολογίᾳ πίστεως δηλοῖ, εἶναι κατ' ἀρχὴν σύμφωνα πρὸς τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἀλλὰ δὲν ἐξαντλοῦσι τὸ θέμα. Ἐπειδὴ δὲ ἰδίᾳ δὲν καθορίζεται ποῖα εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἔχουσα τὰ γνωρίσματα τῆς μοναδικότητος, τῆς ἀγιότητος, τῆς καθολικότητος καὶ τῆς ἀποστολικότητος, καὶ ἐπειδὴ ἐν ταῖς σχετικαῖς ἀπόψεσι Παλαιοκαθολικῶν τινῶν θεολόγων ὑποφαίνεται ἡ περὶ «κλάδων θεωρία», παραμένουσι δὲ καὶ τινες ἕτεροι ἀσάφεια, ἡ Ἐπιτροπὴ κρίνει, ὅπως γίνῃ περαιτέρω μελέτη τοῦ θέματος καὶ ζητηθῶσιν ἐπίσημοι καὶ ὑπεύθυνοι διευκρινήσεις παρὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν κατὰ τὸν διεξαχθὸν διάλογον. 3. Ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης καὶ τῆς ἐκ ταύτης προελθούσης Παλαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας, ἡ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀνυπερβλήτον ἐμπόδιον εἰς τὸν διεξαχθὸν διάλογον, δεδωμένου ὅτι, ὡς παρετηρήθη καὶ ἐν Βελιγραδίῳ, ὅταν ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ καὶ ἐπέλθῃ συμφωνία ἐπὶ τῆς δογματικῆς πίστεως, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἔνωσιν, τὸ θέμα δύναται νὰ λυθῇ ἐφαρμοζομένης καὶ ἐπ' αὐτοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἀρχῆς τῆς «ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας».

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

4. U. Küry, μν. ἔ. σ. 388.

5. «Κληρονομία» 3 (1971) 195.

6. Βλέπ. ταῦτα παρὰ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. τεύχ. IV, σ. 11 ἐξ.

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ*

3. ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ.

Έκτος της θεωρήσεως του προβλήματος της συνταγματικής κατοχυρώσεως των ιερών Κανόνων εξ έπόψεως των μέχρι του 1968 Συνταγμάτων του Έλληνικού Κράτους (de lege lata), και της προσπάθειας των αντιφρονούντων, όπως άχρηστεύουν την ήδη παρασχεθείσαν υπ' αυτών προστασίαν εις τους ιερούς Κανόνες, δια της όλως άσυστάτου και εκκλησιολογικώς κατακρίτου διαιρέσεως αυτών εις δογματικούς και διοικητικούς, ένέχει άποφασιστικήν σημασίαν, έν όψει μάλιστα της μελετωμένης, ως εΐπομεν, τροποποιήσεως του σχετικού άρθρου του Συντάγματος, ή θεωρήσις του όλου προβλήματος εξ έπόψεως του δέοντος (de lege ferenda).

Ίδιαιτέρως πολύτιμος και διαφωτιστική έν προκειμένω είναι ή διερεύνησις των κυριωτέρων επιχειρημάτων των καταπολεμούντων την συνταγματικήν κατοχύρωσιν πάντων των ιερών Κανόνων.

Τα σχετικά επιχειρήματα αυτών θα ήδύναντο να συνοψισθούν εις τα εξής:

Α') "Ότι δια της συνταγματικής κατοχυρώσεως πάντων των ιερών Κανόνων ή Πολιτεία άπαλλοτριούται κυριαρχικών αυτής δικαιωμάτων, ή δε Έκκλησία άποβαίνει κράτος έν κράτει.

Β') "Ότι είναι ανεπίτρεπτος ή κατοχύρωσις συνταγματικώς του... τεραστίου άριθμού των ιερών Κανόνων, δεδομένου ότι αυτή θα συνεπήγετο σοβαράς έπιπτώσεις επί της νομικής δομής της Πολιτείας, ούσης ύποχρεωμένης να τροποποιήση βασικάς διατάξεις της νομοθεσίας της ως λ.χ. τας περί γάμου, διαζυγίου κ.λ.π.

Γ') "Ότι ή συνταγματική κατοχύρωσις πάντων των ιερών Κανόνων θα συνεπήγετο και αυτοδέουσαι αυτής ταύτης της Έκκλησίας, ούτως ώστε να μη δύναται ούδδ αυτή ή ίδια να προβή εις τας αναγκαίας τροποποιήσεις, όσάκις ως ζών οργανισμός θα ήτο ύποχρεωμένη να αντιμετώπιση την διαμόρφωσιν νέων συνθηκών έν τῷ βίῳ αυτής.

Την άπάντησιν εις το τελευταίον τουτο επιχείρημα, λόγω της συντομίας αυτής, την παραθέτομεν ευθύς άμέσως, ύπογραμμίζοντες, ότι οι προ-

βάλλοντες αυτό παραθεωρούν την ρητήν έπιταγήν πάντων των μέχρι του 1968 Συνταγμάτων, ότι δηλαδή ή υπό της έν Έλλάδι Όρθοδόξου του Χριστού Έκκλησίας τήρησις των ιερών Κανόνων δέον να έπιτελήται, καθ' όν τρόπον υπό της Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας και των λοιπών όμοδόξων Έκκλησιών. Δεδομένου δέ, ότι υπό των Όμοδόξων Έκκλησιών έρμηνεύονται δια των άρμοδιών εκκλησιαστικών όργάνων οι ιεροί Κανόνες και προσαρμόζονται υπ' αυτών εις τας έκάστοτε δημιουργούμενας νέας συνθήκας του εκκλησιαστικού βίου, έν άπολύτῳ πάντοτε άρμονία πρὸς το πνεύμα των ιερών Κανόνων, έπεται ότι ούδεμία δυσχέρεια ύφίσταται και ως πρὸς το σημείον τουτο. Τοσοούτῳ δέ μάλλον καθόσον υπό του Συντάγματος προστατεύεται και το περι ένότητος της Έκκλησίας δόγμα, ήτοι το ένιαίον και άδιαίρετον του θεανθρωπίνου της Έκκλησίας όργανισμου και άρα και το θείου δικαίου πολιτεύμα αυτής. Η έν γένει δηλονότι λειτουργία, δι' ής παράγεται, ή τροποποιείται το έν τη Έκκλησία δίκαιον, άνάγεται εις το δόγμα και τυγχάνει της συνταγματικής προστασίας. Δια την θέσπισιν δηλαδή των ιερών Κανόνων, ή την τροποποίησιν αυτών, άρμοδία είναι κατά το υπό του Συντάγματος προστατευόμενον δόγμα ή Σύνοδος της Ίεραρχίας.

Το πρώτον επιχείρημα είναι άσύστατον δια τους εξής λόγους:

α') Διότι ή Πολιτεία εκουσίως παρέχει την συνταγματικήν αυτής προστασίαν εις ώρισμένους, γνωστούς εις αυτήν και δὴ και περιορισμένου άριθμού ιερούς Κανόνες, επί τη βάσει των οποίων ύποχρεούται να πολιτευηται ή Έκκλησία. Συνεπώς ούδεμίαν πρωτοβουλίαν άνευ της έγκρίσεως της Πολιτείας δύναται να έχη ή Έκκλησία πέραν των υπό των ιερών αυτής Κανόνων καθοριζόμενων.

β') Η συνταγματική έπιταγή περι άπαρασλεύτου τηρήσεως πάντων των ιερών Κανόνων, άπευθύνεται προεχόντως πρὸς την Έκκλησίαν και ούχι πρὸς την Πολιτείαν. Ως παρατηρεί λίαν χαρακτηριστικώς ό Καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου Χρ. Σγουρίτσας: «Η υπό του Συντάγματος έπιτασσομένη τήρησις των Άποστολικών και Συνοδικών Κανόνων άφορᾷ μὲν κυρίως εις την Έκκλησίαν... άλλ' άφορᾷ άντιστοίχως και εις το Κράτος, το όποιον όχι μόνον ύποχρεούται να μη προβαίνει εις νομοθετικάς ή άλλας ένεργείας εκ των οποίων θα καθίστατο άδύνατος ή συμμόρφω-

* Συνέχεια εκ της σελ. 194 του υπ' αριθ. 7-8 τεύχους.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

ΚΑΙ Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΑΥΤΗΣ *

Κίνδυνοι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τοῦ προνοιακοῦ ἔργου.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων διεφάνησαν ὠρισμένα ἀσθενῆ σημεῖα τοῦ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας συντελουμένου προνοιακοῦ ἔργου. Οἱ δὲ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν ἦτο ἰδικόν των. Αὐτοὶ εἶχον ταχθῆ εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔργον τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς φροντίδος διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τὸ προνοιακὸν ἔργον τοὺς ἔφερον ἐμπόδια εἰς τὴν κυρίαν ἀποστολήν των. Τοῦτο διαφαίνεται σαφῶς ἐκ τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ὁ Λουκᾶς εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. «Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ Δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπον· οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις» (Πράξ. στ', 2). Δηλ. οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι, ἀφοῦ συνεκάλεσαν τὸ πλῆθος τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Χριστὸν μαθητῶν, εἶπον· δὲν μᾶς φαίνεται σωστόν νὰ ἀφήσωμεν ἡμεῖς τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ὑπηρετῶμεν εἰς τραπέζας φαγητοῦ. Καὶ τότε, ὡς γνωστόν, προέβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἑπτὰ Διακόνων, τοὺς ὁποίους καὶ ἐγκατέστησαν ὑπευθύνους τοῦ προνοιακοῦ ἔργου τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν Ἀποστόλων θέτει εἰς ὄλως δευτέραν μοῖραν τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων σωμάτων, εἰς πρώτην δὲ τοιαύτην τὴν φροντίδα διὰ τὴν πάσχουσαν ψυχὴν. Ἐδῶ δὲ ἀκριβῶς καταφαίνεται καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας ἡ Ἐκκλησία. Εἶναι πρόνοια διὰ τὰς ψυχάς, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν. Τὸ κύριον καὶ πρωταρχικὸν ἔργον τῆς εἶναι ὁ εὐαγγελι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 195 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

σας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν συνταγματικὴν ἐπιταγὴν, ἀλλὰ καὶ ὀφείλει, ὡς ἀσκοῦν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν της, νὰ λαμβάνη πᾶν νόμιμον μέτρον, δι' οὗ θὰ καθίστατο ἐνεργὸς ἡ περὶ ἀπαρσαλεύτου τηρήσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων συνταγματικὴ διάταξις». (Συνταγμ. Δίκαιον, τ. β', τεύχ. Α', σελ. 133).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΡΑΤΙΔΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

σμός τῶν πιστῶν, ἡ ὁδήγησις των πλησίον τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ἡ ψυχικὴ των κατάρτισις, ἡ ὀρθὴ πνευματικὴ των καθοδήγησις, ἡ ἀσφαλὴς διαποίμανσις των διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὴν κατάρτησιν τοῦ οὐρανοῦ. Τὸν οὐρανὸν δακτυλοδεικτεῖ εἰς τὰ τέκνα τῆς ἡ Ἐκκλησία. Ὅλως δὲ δευτερευόντως δύναται νὰ μεριμνᾷ καὶ διὰ τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας τῶν μελῶν της, ὡς εἶπομεν. Οὐδέποτε δὲ πρέπει τὸ προνοιακὸν τῆς ἔργον νὰ τὴν ἀπορροφήσῃ καὶ νὰ γίνῃ ἐμπόδιον εἰς τὸ κύριον ἔργον της. Διότι ὑπάρχει αὐτὸς ὁ κίνδυνος. Πολλῶν δὲ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ πολὺς κόσμος, ἐστερημένους πνευματικῶν κριτηρίων, ἐκτιμᾷ πολὺ περισσότερον τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ὑλικὴν βοήθειαν ἀπὸ τὴν φροντίδα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Εἰς τὰ μάτια τοῦ κόσμου ἕνα ὀρφανοτροφεῖον ἔχει μεγαλυτέρα ἀξίαν ἀπὸ μίαν αἰθουσαν κηρυγμάτων. Ἐνα πιάτο φαγητοῦ εἰς κάποιον πτωχὸν ἐκτιμᾶται περισσότερον ἀπὸ ἕνα κήρυγμα, ἀπὸ μίαν προσπάθειαν νὰ ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν καὶ θεογνωσίαν κάποιος πεπλανημένος. Τὸ νὰ ἐνδύσῃ ἕνα πτωχὸ παιδί φαίνεται ὠραιότερον ἔργον ἀπὸ τὸ νὰ τὸ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον. Ἡ πλειονότης τῶν ἀνθρώπων δὲν διαθέτει πνευματικὰ κριτήρια ὀρθά. Δι' αὐτὸ καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ κτίσῃς κάποιο φιλανθρωπικὸν ἴδρυμα, ἀμέσως θὰ σὲ συντρέξουν παρὰ πολλοί. Ἐνῶ ἐὰν θέλῃς νὰ κτίσῃς ἕνα πνευματικὸν κέντρον ἢ μίαν Ἐκκλησίαν, ὀλιγώτεροι θὰ σὲ βοηθήσουν. Ὅταν πάλιν ἀναλίσκῃς εἰς ἔργα κοινωνικῆς προνοίας, ἔχεις τὸν ἔπαινον τῶν πάντων. Ἐνῶ ἐὰν ἐκδαπανᾷς διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὀλίγοι θὰ σὲ προσέξουν. Τὸ πνευματικὸν ἔργον ἐλάχιστοι τὸ ἀντιλαμβάνονται, ἐνῶ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν ὅλοι τὴν χειροκροτοῦν.

Ἐντεῦθεν, λοιπὸν, ὁ κίνδυνος διὰ τοὺς ποιμένας καὶ ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι προφανής. Ἐὰν δὲν ἔχουν σοβαρὸν πνευματικὸν ὑπόβαθρον, ἐὰν δὲν διαθέτουν βάθος ταπεινοφροσύνης καὶ πλήρη συνείδησιν τῆς καθαρῶς πνευματικῆς των ἀποστολῆς, διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ ἀπορροφηθῶν ἀπὸ ἔργα ἀγάπης καὶ κοινωνικῆς προνοίας, τὰ ὁποῖα εἶναι εὐκολώτερα, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς καθ' αὐτὸ κυρίας πνευματικῆς ἀποστολῆς των. Νὰ καταλείψουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ διακονοῦν τραπέζαις.

Ἄλλὰ θὰ μοῦ εἶπητε. Λοιπὸν νὰ παύσουν οἱ κληρικοί νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἔργα φιλανθρωπίας; Ὁχι, δὲν ὑποστηρίζομεν κάτι τέτοιο. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλομεν νὰ τονίσωμεν, εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μίαν

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΞΙΜΟΝ ΤΟΝ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΚΑΒΑΣΙΛΑΝ¹

Τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἔλαβεν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἤδη τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, μίαν ἰδιαιτέραν ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ θέσιν.

Τὸ μυστήριον τοῦτο, ὅπερ ἐγώνει τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἔχει τόσο ἐπίγειον ὅσον καὶ οὐράνιον, ἐσχατολογικὸν χαρακτήρα. Μεταδιδόμενον εἰς πάντας τοὺς ἀξίως εἰς αὐτὸ προσερχομένους, καθιστᾷ τούτους μετόχους ζωῆς αἰωνίου· κοινωνοὺς Αὐτοῦ Τούτου τοῦ Χριστοῦ, διότι ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ.

Κύριος σκοπὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συστάσεως τούτου ἦτο ἡ δημιουργία δυνατότητος μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς θεώσεως.

Ἐν τῇ θείᾳ, λοιπόν, Εὐχαριστίᾳ εὐρίσκεται ἡ θέωσις. Καὶ ἵνα τις φθάσῃ εἰς τὴν θέωσιν, ὀφείλει νὰ κοινωνῇ τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

1. Ὁνοματολογία τοῦ μυστηρίου.

Οἱ ὄροι, οἵτινες χρησιμοποιοῦνται ὑπ' ἀμφοτέρων

1. Διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐχρησιμοποιήθησαν, κατὰ εἶσιν, τὸ ἔργον «Μυσταγωγία» τοῦ ἁγίου Μαξίμου καὶ τὸ «Ἐρμηνεῖα τῆς θείας λειτουργίας» τοῦ Καβάσιλα.

ιεράρχησις τῆς δραστηριότητός μας. Πρώτη ἡ φροντίς διὰ τὴν πάσχουσαν ψυχὴν καὶ δευτέρα ἡ πρόνοια διὰ τὸ πάσχον σῶμα.

Οἱ κληρικοί, καθ' ὃ ἐμπειπιστευμένοι τὴν διακονίαν τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, νὰ εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἔργον τῆς καθοδηγήσεως τῶν ψυχῶν, ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ οὐράνιον καὶ ἀνυπερβλήτον ἔργον τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ψυχικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου των. Εἰς προνοιακὰ ἔργα, εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας πρέπει οἱ κληρικοί νὰ προτρέπουν τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς των, δίδοντες μάλιστα πρῶτοι τὸ παράδειγμα τῶν ὑλικῶν θυσιῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν των. Καθοδήγησιν εἰς ἔργα προνοιακὰ δύνανται καὶ πρέπει νὰ παρέχουν, οὐδέποτε ὅμως ἀφοσίωσιν. Ἀφοσίωσιν καὶ τελείαν ἐκδασίωσιν μόνον διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὴν διαφώτισιν τοῦ ποιμνίου των, τὴν χειραγώγησιν του πλησίου τοῦ Ἐσταυρωμένου Λυτρωτοῦ. Ἀφοσίωσιν εἰς τὸ πνευματικὸν προνοιακὸν ἔργον.

Τοῦτο βέβαια πρέπει νὰ ἰσχύη ἀπολύτως διὰ τοὺς κληρικούς πνευματικούς ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλοι κληρικοί μικροτέρας μορφώσεως καὶ μὴ ἱκανοὶ νὰ ἐπιδοθῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ψυχῶν, δύνανται καὶ πρέπει νὰ ἀσχολοῦνται περισσότερο μὲ τὸ προνοιακὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὀρθὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔπραξαν οἱ ἅγιοι Ἀπό-

τῶν συγγραφέων, Μαξίμου καὶ Καβάσιλα, πρὸς ὀρισμὸν τοῦ μυστηρίου τούτου εἶναι οἱ ἐξῆς:

Ὁ μὲν Ὁμολογητὴς χρησιμοποιεῖ ἐπιμόνως εἴτε τὴν ἔκφρασιν «τὰ ἀχράντα μυστήρια»², εἴτε, ἀπλῶς, τὴν λέξιν «μυστήριον», θεωρῶν τούτο ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας³.

Ὁ δὲ Καβάσιλας δίδει εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο τὸ ὄνομα τῆς Εὐχαριστίας καὶ δεικνύει μάλιστα προτιμήσιν ἰδιαιτέραν διὰ τὸν ὄρον τοῦτον. «Ἐνταῦθα δὲ — λέγει — ἡ ἱεουργία συμπληροῦται ἅπασα καὶ ἡ τῆς θείας Εὐχαριστίας τελετὴ πέρας λαμβάνει»⁴. Δὲν παραλείπει, θεβαίως, νὰ παραθέσῃ τοὺς λόγους, οἵτινες δικαιολογοῦσι τὸν ὄρον τοῦτον. «Ἐπειδὴ γὰρ — λέγει — καὶ ἱκετεύομεν ἐν αὐτῇ τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστοῦμεν, ἀλλ' ἡ μὲν εὐχαριστία Θεοῦ ἔργον, ὡς εἴρηται, ἡ δὲ ἱκεσία τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας. Καὶ ἡ μὲν εὐχαριστία ἐπὶ πλείοσιν, ἡ δὲ ἱκεσία ὑπὲρ ἐλαττόνων ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ πᾶσιν ἀπλῶς ἀγαθοῖς, ἡ δὲ ὑπὲρ ἐνίων»

2. MIGNE, P.G. 91, 704.

3. Αὐτόθι: 696. 681-684 καὶ 704 Α.

4. N. CABASILAS «EXPLICATION DE LA DIVINE LITURGIE» SOURCES CHRETIENNES No. 46 BIS, σελ. 236, 1.

στολοι. Ἀνέθεσαν εἰς τοὺς διακόνους τὸ προνοιακὸν ἔργον καὶ ἐκεῖνοι ἔμειναν ἀπερίσπαστοι εἰς τὴν κηρυκτικὴν των διακονίαν. Αὐτὸ εἶναι σωστόν νὰ γίνεται ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Καταμερισμὸς διακονημάτων. Τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ προνοιακὸν ἔργον νὰ γίνεται ὑπὸ εὐσεβῶν λαϊκῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ ἐντεταγμένων πρὸς τοῦτο καταλλήλων διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ χαρισματούχων κληρικῶν. Νὰ χρησιμοποιῆται δὲ πάντοτε καὶ ὡς μέσον προσελκύσεως εἰς τὸν Χριστόν. Οἱ ποιμένες ὅμως καὶ ἱεροκήρυκες καὶ πνευματικοὶ ἐργάται τῆς Ἐκκλησίας νὰ μένουν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἀπείρως ὑψηλότερον ἔργον τῆς διαφώτισεως τῶν πιστῶν, τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος, τῆς πνευματικῆς τροφοδοσίας τοῦ ποιμνίου, τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ψυχῶν καὶ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς κοινωνικῆς προνοίας εἶναι περισσότερο τεταγμένοι οἱ κληρικοί, δίδοντες ὅμως τὸ παράδειγμα τῆς ἐκ τοῦ προσωπικοῦ των βαλαντίου ἐμπράκτου θυσίας ὑπὲρ τῶν πενομένων ἀδελφῶν των.

Αὕτη εἶναι, κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν γνώμην, ἡ ὀρθότερα Χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ ἀληθὴς καὶ πλήρης, περὶ κοινωνικῆς προνοίας ἐν σχέσει πρὸς ἡμᾶς τοὺς κληρικούς.

Ἀρχιμ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν κρειττόνων καὶ πλειόνων ἔδει τοῦνομα αὐτῆ θεμένους Εὐχαριστίαν ὀνομάζειν»⁵.

Τὸ μυστήριον, λοιπόν, τοῦτο δύναται νὰ ὀρισθῆ καὶ ὡς «ἰκεσία». Ὁ ἄρτος, ὅμως, ὅστις δεσπόζει, ἐνεκα τοῦ γενικωτέρου αὐτοῦ χαρακτήρος, εἶναι «Εὐχαριστία». Πρὸν τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Καθάσιλας ἐπικαλεῖται τὸν Ἰδρυτὴν τοῦ μυστηρίου τοῦτου, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτοῦ δὲν ἰκέτευσεν, ἀλλ' ἠὲχαρίστησεν «οὐχ ἰκετεύων, ἀλλὰ μόνον εὐχαριστῶν τῷ Πατρὶ ταύτην ἐτέλεσε καὶ παρέδωκε τὴν τελετὴν» καὶ τοῦτου χάριν ἡ Ἐκκλησία, ὅπερ οὐσαν παρέλαθεν αὐτήν, τοῦτο καλεῖ Εὐχαριστίαν ὀνομάζουσα»⁶.

Συμπερασματικῶς δὲ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ὄρον τοῦτον λέγει, ὅτι «ἰκεσίας μὲν οὐδένα τρόπον ἀφήκεν ὁ Θεός, εὐχαριστίας δὲ πᾶσαν ἀφορμὴν δέδωκε»⁷. Καὶ ἀλλαχοῦ συμπληροῦ λέγων «τὴν τῆς κοινωνίας τελετὴν ἐν ἣ μνημονεύομεν οὐ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς χάριτος, ἀλλὰ πάντων ἀπλῶς τῶν ἐκ Θεοῦ ἀγαθῶν καὶ ὄντων ἡμῖν ἐνεργεία καὶ ἐσομένων, Εὐχαριστίαν ὀνομάζειν εἰκὸς ἦν»⁸.

2. Τὰ προσφερόμενα δῶρα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς προσφορᾶς ταύτης.

Κατὰ τὴν ἐν τῷ Δείπνῳ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἰδρυσιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας κατέστησαν γνωστὰ καὶ τὰ πρὸς τέλει τούτου χρησιμοποιούμενα «εἶδη», ἅτινα εἶναι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος. Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦτου ὁ Σωτὴρ «ἐμελλεν ἀνοίγειν τὸν οὐρανὸν καὶ ταύτην τὴν πανήγυριν τῶν πρωτοτόκων συνάγειν ἐκεῖ»⁹. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅσον δυσχερὴς καὶ ἐπίπονος καὶ ἂν ἐφαίνετο, προσεφέρετο ἄνευ ἐμποδίων εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

«Αὐτὸς ἐκέλευσεν ἄρτον καὶ οἶνον προσάγειν»¹⁰, ὡς πρῶτον πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην θῆμα τοῦ προσφέροντος ταῦτα ἀνθρώπου. Καὶ ἡ προσαγωγή αὐτῆ δὲν παραμένει ἄνευ ἀντιδόσεως ἐκ μέρους τοῦ Πανδοτήρος Χριστοῦ· δίδει εἰς ἀντάλλαγμα τῶν προσφορῶν τούτων «ἄρτον ζῶντα καὶ ποτήριον ζωῆς αἰωνίου»¹¹, τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, δίδει εἰς ἀντάλλαγμα ἑαυτόν¹².

Δῆλον, λοιπόν, καθίσταται, ὅτι ἡ προσαγωγή τῶν δῶρων τούτων, ἦτοι τῶν «εἰδῶν» τῆς θείας Εὐχαριστίας, δημιουργεῖ ὠφελείας ὅχι εἰς τὸν εἰς ὄν ταῦτα προσφέρονται, τουτέστιν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' εἰς τὸν προσφέροντα καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ προσφέρονται. «Διττῶς γὰρ — λέγει ὁ Καθάσιλας — ἀγιάζουσα φαίνεται ἡ θεία αὐτῆ καὶ ἱερὰ τελετὴ. Ἐνα μὲν τρόπον τῆ μεσιτείας προσφερόμενα γὰρ τὰ δῶρα αὐτῷ τῷ προσφέρεσθαι ἀγιάζει τοὺς προσφέροντας καὶ ὑπὲρ ὧν

προσφέρουσι, καὶ ἔλεων αὐτοῖς ἐργάζονται τὸν Θεόν. Ἐτερον δὲ τῆ μεταλήψει ὅτι θρώσις ἡμῖν γίνεται καὶ πόσις κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον ἀληθινή»¹³.

Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ συνέπειαν, προσφέρει τὰ δῶρα τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ εἰς ἀντίδοσιν λαμβάνει «ἀντὶ πλοῦτου γῆνιου τὸν οὐράνιον» καὶ ἀντὶ τῆς προσκαιροῦ ζωῆς τὴν αἰώνιον¹⁴. Ἄλλωστε, «τὸ τοὺς πιστοὺς ἀγιασθῆναι, δι' αὐτῶν ἀμαρτιῶν ἄφρασι, καὶ βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν» λαβεῖν, τοῦτό ἐστι τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο ἔργων τῆς «τελετῆς τῶν ἱερῶν μυστηρίων», τοῦ ἐτέρου ἔργου ὑπάρχοντος «ἡ τῶν δῶρων εἰς τὸ θεῖον σῶμα καὶ αἷμα μεταβολή»¹⁵.

Ἐν τῇ πρὸς Εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ προσφορᾷ τῶν τιμίων δῶρων δύο πρόσωπα διαδραματίζουσι πρωτεύοντα ρόλον· ταῦτα εἶναι ὁ προσκομίζων χριστιανὸς καὶ ὁ προσφέρων ἱερεὺς¹⁶. Καὶ ὁ μὲν χριστιανὸς προσκομίζει ταῦτα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ θεῖον τοῦτο καθίδρυμα· ὁ δὲ ἱερεὺς προσφέρει τῷ Θεῷ ταῦτα, ὡς συνεχιστῆς τοῦ ἐπὶ γῆς ἔργου τῶν Ἀποστόλων.

Ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ τὴν διάθεσιν, μεθ' ἧς προσκομίζει ὁ χριστιανὸς τὰ δῶρα ταῦτα, ἐξαρτᾶται καὶ τὸ ἀποτελεσμα τῆς προσαγωγῆς ταύτης. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ ταῦτα προσκομίζων εἶναι πονηρός, ἢ προσκομίζῃ ταῦτα ἐκ συνηθείας, τότε οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἔχει ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης¹⁷.

Ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ὅτι ἡ συμπεριφορὰ αὐτῆ τοῦ προσκομίζοντος δὲν παραβιάζει τὴν ἀξίαν τῶν προσκομιζομένων δῶρων· «οὐ γὰρ δὴ τὰ προσαγόμενα αὐτὰ δι' ἑαυτὰ παρὰ τῷ Θεῷ ὀδελυκτά, ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν»¹⁸.

Ἀντιθέτως, ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὸ ἀποτελεσμα εἶναι ὁ τρόπος, μεθ' οὗ προσφέρει ταῦτα ὁ ἱερουργὸν ἱερεὺς, καθ' ὅτι οὗτος δὲν εἶναι ὁ κύριος «τῆς τῶν δῶρων τούτων προσαγωγῆς». Τὴν προσαγωγήν ποιεῖ «ἡ χάρις... ἢ ἀγιάζουσα», τοῦ ἱερέως ὄντος ἀπλοῦ ὀργάνου καὶ ὑπηρετοῦ τῆς χάριτος, μὴ ἔχοντος μάλιστα οἰκοθεν μὴδὲ αὐτὸ τὸ ὑπηρετεῖν, ἀλλὰ παρὰ τῆς χάριτος καὶ τοῦτο λαθόντος¹⁹. Εἰσφέρει μὲν ὁ ἱερεὺς, ἀλλὰ «οὐδὲν οἰκοθεν, οὐδέτι τολμᾷ ποιεῖν ἢ λέγειν ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ κρίσεως καὶ τῶν λογισμῶν» ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον ἃ παρέλαθεν ἐκεῖθεν, εἴτε πράγμα ἐστίν, εἴτε λόγος, εἴτε ἔργον, κατὰ τὸν τρόπον ὃν ἐκελεύσθη, κομίσας ἀποδίδωσι τῷ Θεῷ²⁰.

Θὰ ἀπετέλει, ὄντως, μεγίστην ἀδικίαν διὰ τὸν προσκομίζοντα πιστὸν λαόν, ἐὰν τὸ ἀποτελεσμα, θετικὸν ἢ ἀρνητικόν, ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ ποιοῦ τοῦ ἱερουργοῦντος καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, μεθ' οὗ θὰ προσέφερε τῷ Θεῷ τὰ «ἀλλότρια δῶρα». Διὰ τοῦτο ἡ ἀγιάζουσα χά-

5. Αὐτόθι, σελ. 300 - 302.

6. Αὐτόθι, σελ. 302, 12.

7. Αὐτόθι, σελ. 296 - 298.

8. Αὐτόθι, σελ. 300, 10.

9. Αὐτόθι, σελ. 286, 24.

10. Αὐτόθι, σελ. 76, 2.

11. Αὐτόθι, σελ. 76, 2.

12. Αὐτόθι, σελ. 266, 6.

13. Αὐτόθι, σελ. 240, 2.

14. Αὐτόθι, σελ. 76, 2.

15. Αὐτόθι, σελ. 56, 1.

16. Αὐτόθι, σελ. 260, 5 - 6.

17. Αὐτόθι, σελ. 260, 6.

18. Αὐτόθι, σελ. 260, 6.

19. Αὐτόθι, σελ. 264, 12.

20. Αὐτόθι, σελ. 262, 10.

ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ*

Αἰθέσεις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν
ἐναντι τῶν Ἑλληνικῶν γραμ-
μάτων.

Ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν ἔλαβον οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἐναντι τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀποτελεῖ ἕτερον θέμα σοβαρώτατον, τὸ ὁποῖον ἐμελετήθη καὶ ἠρευνήθη, ἴσως, περισσότερο παντὸς ἄλλου. Ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς διεμορφώθη τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἐστηρίζοντο, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῆς θείας ἀποκαλύψεως, καὶ ἦτο ἐπόμενον νὰ τεθῆ πρό αὐτῶν τὸ ζήτημα τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανον ἐναντι τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν γραμμάτων, στενωπῶς ἐχομένων πρὸς τὴν εἰδωλολατρικὴν θρησκείαν. Θὰ ἀπέκλειον πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὴν κλασσικὴν παιδείαν; Θὰ ἐδέχοντο νὰ θέσουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν νέων χριστιανῶν τὰ διδλία τῶν εἰδωλολατρῶν; Περισσότερον ἐπιφυλακτικὸς φαίνεται ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος²². Σκέπτεται τὴν πιθανὴν ζημίαν· «Πολλὴ γὰρ ἡ ἄνοια ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ, τῇ δὲ ἀνοία προσθήκη γίνεται καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν λόγων, ὅταν μάθωσιν ἐκεῖ τοὺς παρ' αὐτοῖς θαυμαζομένους ἥρωας παθῶν δούλους ὄντας»²³. Ἄλλ' ὅμως σοφοὶ κατὰ Θεόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ κόσμον σοφοὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐπιλέξουν καὶ νὰ συστήσουν ὅσα ἐκ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος ἐθεώρησαν χρήσιμα καὶ ἐξυπηρετοῦντα τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων.

Κατ' ἀρχὴν ἡ κλασσικὴ καλλιέργεια ἐθεωρήθη ἀπαραίτητος καὶ διὰ τὴν κατανοήσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν δογμάτων, ἐφ' ὅσον «Νοῦς ἀκατέργαστος δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ δάθος

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 198 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

22. Φ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 4.

23. Γ. Π. Σωτηρίου, Σοφία, ἡ κόσμου καὶ ἡ κατὰ Θεόν. Μυτιλήνη 1970, σελ. 8.

ρις εἶναι ἐκείνη, ἣτις προσφέρει ταῦτα οὕτως, ὥστε τὰ προσφερόμενα νὰ εἶναι πάντοτε ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεὸν καὶ πάντοτε δεκτὰ²¹.

Οὔτε, λοιπόν, ἡ ἐνδεχομένη «φαιλότης τοῦ προσκομίζοντος», οὔτε ἡ ἐνδεχομένη «πονηρία τοῦ ἱερέως»²² δύναται νὰ ἀμαυρώσῃ τὰ προσφερόμενα δῶρα.

Καὶ ταῦτα μὲν δι' ὅτι ἀφορᾷ τὸν ὄρον τοῦ μυστηρίου, τὰ προσφερόμενα δῶρα καὶ τὸν ρόλον τοῦ ἱερέως ἐν τοῖς προσφερομένοις δώροις.

(Συνεχίζεται)

ΧΑΡ. Γ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

21. Αὐτόθι, σελ. 262, 10.

τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν»²⁴· ἐξ ἄλλου πολλὰι σκέψεις τῶν μεγάλων Ἑλλήνων φιλοσόφων ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου²⁵. Ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰουστίνος διετύπωσεν, ὡς γνωστόν, τὴν γνώμη, ὅτι σπέρματα λόγου φωτίσαντα ἐθνικούς τινας φιλοσόφους κατέστησαν αὐτοὺς ἱκανοὺς «ἀμυδρῶς ὄραν τὰ ὄντα». Ὡς ἐκ τούτου, «οὐκ ἀλλότρια ἔστι τὰ Πλάτωνος διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὐκ ἔστι πάντα ὅμοια, ὡσπερ οὐδὲ τὰ τῶν ἄλλων στωϊκῶν τε καὶ ποιητῶν»²⁶, καὶ καταλήγει· «Ἡ φιλοσοφία εἶναι μὲν μέγιστον κτῆμα καὶ τιμιώτατον Θεῶν... καὶ ὅσοι ἀληθῶς εἰσὶν οἱ φιλοσοφία τὸν νοῦν προσεσχηκότες», πλὴν ὅμως ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια, κατὰ τὸν ἴδιον, «εἶναι ἡ μόνη ἀσφαλῆς καὶ σύμφορος φιλοσοφία»²⁷. Ὁμοίως ἀποφαίνεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· «Οἶμαι δὲ πᾶσιν, λέγει, ἀνομιλογεῖσθαι τῶν νοῦν ἐχόντων, παιδεύσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν εἶναι τὸ πρῶτον. Οὐ ταύτην μόνην τὴν εὐγενεστέρην καὶ ἡμετέραν, ἧς μόνης ἔχεται τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ κάλλους τῶν νοουμένων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔξωθεν, ἣν πολλοὶ Χριστιανῶν διαπτύουσιν ὡς ἐπίβουλον καὶ σφαλερὰν καὶ Θεοῦ πόρρω θάλλουσαν, κακῶς εἰδότες... Διὰ τοῦτο τὸ μὲν ἐξεταστικόν τε καὶ θεωρητικὸν ἐδεξάμεθα· ὅσον δὲ εἰς δαίμονας ἄγει καὶ πλάνην καὶ ἀπωλείας θυθὸν διεπτύσαμεν»²⁸. Ὁ ἴδιος πατὴρ ἀποκαλεῖ τὴν μὲν σοφίαν τοῦ Θεοῦ «Κυρίαν», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει «θεραπεινίδα». Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον θεωρεῖ δίκαιον, διότι λέγει «Δίκαιον, τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος, ἄνωθεν οὖσαν, ἐκ Θεοῦ τ' ἀφιγμένην, δέσποιναν εἶναι τῆς κάτω παιδεύσεως»²⁹.

Τὴν ἴδιαν θέσιν λαμβάνει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος ἐναντι τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Δὲν ἀπορρίπτει τὴν θύραθεν σοφίαν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἴδιος ἄλλως τε κατεῖχεν. Ἀναγνωρίζει ὅτι καὶ αὐτὴ δύναται νὰ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὅμως πρωταρχικὴν σημασίαν ἀποδίδει εἰς τὴν Χριστιανικὴν παιδείαν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει «καρπὸν», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἄλλην, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει «φύλλα», μὲ τὴν παρατήρησιν ὅμως ὅτι καὶ τὰ φύλλα προσδίδουν ὠραιότητα εἰς τὸν καρπὸν. Συνιστᾷ εἰς τοὺς νέους, ὅπως μετὰ προσοχῆς ἐπιλέγουν τὰ ὠφέλιμα ἀναγνώσματα. Συνιστᾷ νὰ κάμουν ὅτι καὶ ἡ μέλισσα, ἡ ὁποία λαμβάνει ἐκ τῶν ἀνθέων τὸ νέκταρ καὶ τὴν γύριν καὶ ἀποφεύγει πᾶν ἀκάθαρτον καὶ βλα-

24. Ε. Π. Φωτιάδης. Ἔρθρον εἰς Ἑγκ. Λεξικὸν Ἡλίου. Παρά: Γ. Σεκάλου - Γ. Παπαγεωργίου «Ἡ ἀγωγή διὰ μέσου τῶν αἰώνων». Ἡράκλειον 1969.

25. Γ. Τσαμπῆ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 83.

26. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία. Ἀθήναι: 1930, σελ. 74.

27. Δ. Μπαλάνου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 84.

28. Γ. Π. Σωτηρίου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 7.

29. Γ. Σωτηρίου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 7.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἀναφερόμενος ἐν προσφάτῳ συνεντεύξει εἰς τὰς μεταξὺ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους σχέσεις, ἐτόνισε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι «εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐξεφράσθη ἡ Ὁρθοδοξία» καὶ ὅτι «τὴν παράδοσιν τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως ὁ σαρκωθεὶς Λόγος μὲ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας εἶδεν ὡς βῆθρον πνευματικόν».

Οἱ στενοὶ δεσμοὶ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ἀποδεικνύονται μόνον εἰς τὸ παρελθόν, καθ' ὃ καὶ ἀκτίνες τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς Ἀνατολὰς διέσχισαν τὰ σκότη τῆς Ἀσίας, φθάσαι μέχρι Κίνας», «πρὸς βορρᾶν ἀνήλθον μέχρι τοῦ Ἀρχαγγέλου, φωτίσασαι τοὺς σλαβικοὺς λαοὺς, πρὸς δυσμὰς ἀντετάχθησαν εἰς τὴν ἡδονολατρειάν τῆς Δύσεως καὶ τὸ σκότος τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ νοτίως κατήλθον μέχρι τὰς ἐσχατίας τῆς Ἀφρικῆς, φέρονσαι πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸ μήνυμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφότητος».

βερὸν, καὶ καταλήγει μὲ τὸ ἐπίσης ὠραῖον παράδειγμα «καθάπερ τῆς ρωδιναῖας τοῦ ἄνθους δρεψάμενοι τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων, ὅσον χρήσιμον καρπωσάμενοι τὸ βλαβερὸν φυλαξώμεθα»³⁰. Οὕτω διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιλογῆς συμβαίνει κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ὅ,τι καὶ εἰς τὴν φαρμακευτικὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν φέρει τὸ κατωτέρω παράδειγμα: «Ὅπως ἀκριβῶς ἔχομεν συνθέσει ὑγιεινὰ φάρμακα ἀπὸ ὠριμένα φιδία, τοιουτοτρόπως καὶ ἀπὸ τὴν κοσμικὴν φιλολογίαν ἔχομεν παραλάβει κανόνας ἐρεῦνης καὶ τρόπους μελέτης, ἐνῶ ἔχομεν ταυτοχρόνως ἀπορρίψει τὴν εἰδωλοκατρίαν»³¹.

Ἡ θετικὴ αὐτὴ στάσις τῶν Πατέρων ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας «ἐδημιούργησεν μίαν ἰσχυράν καὶ ἀξιοσέβαστον παράδοσιν διὰ τοὺς μεταγενεστέρους Βυζαντινοὺς πρὸς μελέτην ἐκ πρώτης χειρὸς τῶν ἀριστοουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας»³².

Ἡ ἐκ τῆς στάσεως ταύτης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν προελθοῦσα διὰ τὴν Παιδείαν γενικῶς ὠφέλεια εἶναι ἀπροσμέτρητος. Οὐδὲ κἂν δυνάμεθα σήμερον νὰ φαντασθῶμεν ποίαν ζημίαν θὰ ἐπέφερε διάφορος στάσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἔναντι τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων!

(Συνεχίζεται)

Γ. Π. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

30. Μ. Βασιλείου. Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων». MIGNE 31, 564.

31. Παρά: Γ. Τσαμπῆ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 85.

32. Γ. Τσαμπῆ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 83.

Ἐπὶ πλέον («ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, συνεκράτησε καὶ διεφύλαξε τὸν ἑλληνικὸν λαόν») καὶ (ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν του). Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἐμψυχώνει τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος μέχρι σήμερον, κατανοεῖ τις διατὶ, ὡς κατέληξεν ἐν τῇ συνεντεύξει του ὁ Μακαριώτατος, «ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι ὁ πρόμαχος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας», ἐνῶ αὐτὴ (εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους).

«Ὑπηρεσία Περιθάψεως Ἀσθενῶν».

Ἡ μετ' ἀπόφασιν τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἴδρυσις εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν «Ὑπηρεσίας Περιθάψεως Ἀσθενῶν» εἶναι τι, ὅπερ οὐ μόνον ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν ζωτικωτάτην ἀνάγκην τῶν πτωχοτέρων τάξεων τοῦ Χριστιανοῦ πειμνίου, ἀλλὰ καὶ συντελεῖ εἰς τὴν συνέχισιν λαμπρᾶς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου («ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέφασθέ με») (Ματθ. κε', 36), ἐδείκνυνεν ἰδιαιτέραν στοργὴν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς (Α' Θεσσ. ε', 14). Ἡ στοργὴ αὕτη ἴδρυσεν διάφορα νοσοκομεῖα, ἅτινα ἀπετέλουν ἀληθῆ κοσμήματα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Χρυσόστομος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, ὁ ἅγιος Θεοδόσιος ἴδρυσαν πολλὰ νοσοκομεῖα. Καὶ εἰς τὰς βυζαντινὰς μονὰς ἦσαν συχνάκις προσηρητημένα νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἱατρικὸν προσωπικὸν ἀπετελεῖτο πολλάκις ἐκ μοναχῶν.

Εἰς τὰ ἴχνη τῆς ὠραίας αὐτῆς παραδόσεως ἀκολουθεῖ ἀκριβῶς ἡ νέα «Ὑπηρεσία» τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὅθεν γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως πάντες σπεύσων νὰ ἐπισχύσουν ταύτην ἐκ τοῦ περισσέυματος καὶ ὑστερήματος αὐτῶν, ἵνα αὕτη τάχιστα ἀνδρωθῇ καὶ ἀνταποκρίνηται ὅσον τὸ δυνατόν πληρέστερον εἰς τὸν ἱερὸν αὐτῆς σκοπὸν. Τοῦτο ὑπόσχεται ὁ νέος διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης αἰδεσιμ. Ἐμμανουὴλ Σχοινιωτάκης, ἡ δραστηριότης, ἡ ἐργατικότης καὶ ἡ ἐνθερμος ἀφοσίωσις τοῦ ὁποῖου εἰς τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας εἶναι γνωρίσματα γνωστὰ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους.

Ἀξιόπαινον ὑπόδειγμα.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου κυκλοφορηθεὶς ἐσχάτως δευτέρου τόμος ὑπὸ τὸν τίτλον «Mytilena Sacra» ἀποτελεῖ ἀρίστην προβολὴν τῶν ἐν Λέσβῳ ὑπαρχόντων θησαυρῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης.

Αἱ ὑπερτετρακόσιαι σελίδες τοῦ καλλιτεχνικῶς

τετυπωμένον τόμον τούτου παρουσιάζουν μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας πλουσιώτατον ὕλικόν, ἀφορῶν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ ὠραία νήσῳ ναοὺς, τὰς διαστάσεις καὶ τὸν ρυθμὸν ἐνὸς ἐκάστου, τὰς παλαιὰς εἰκόνας, τοιχογραφίας, βιβλία, ἄμφια καὶ τὰ πάσης φύσεως ἐκκλησιαστικὰ κειμήλια.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον, ὅπερ κοσμεῖται καὶ ὑπὸ πολλῶν φωτογραφιῶν, ἀποτελεῖ τῷ ὄντι ἀξιεπαίνων ὑπόδειγμα προβολῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας μνημείων. Τοιοῦτοι λαμπροὶ τόμοι, ὧν ἕκαστος θὰ ἀνεφέρετο εἰς μίαν γωνίαν τῆς ἑλληνικῆς γῆς, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ νὰ ἀποτελέσουν βιβλιοθήκην ὀλόκληρον.

«Ἐφιαλτική πρόβλεψις».

Συμφώνως πρὸς τὰ δημοσιευθέντα προσφάτως εἰς τὸν τύπον στοιχεῖα, εἶναι τῷ ὄντι ἀξία προσοχῆς (ἢ βάσει ἀμειλίκτων δεδομένων διαπίστωσης, ὅτι, τοῦλάχιστον, τὸ τέταρτον (περίπου 1 δισεκατομμύριον) τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ πλανῆτου, πού εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὰ ἔσχατα ὄρια τῆς ἐνδείας, θὰ εἰσέλθῃ εἰς μακρὰν φάσιν μονίμου λιμοῦ. Ἡ ἐφιαλτικὴ αὕτη πρόβλεψις προέρχεται ἀπὸ ἓνα ἐκ τῶν πλέον ὑπευθύνων, ἐγκύρων καὶ ἀρμοδίων διεθνῶν Ὁργανισμῶν: τὴν Παγκόσμιον Τράπεζαν, ἢ ὅποια εἰς συνταρακτικὴν ἐπίσημον ἔκθεσίν της ὑποστηρίζει, ὅτι κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη ὠρισμένοι χώροι... θὰ πτωχεύσουν».

«Ὅθεν ἐπιβάλλεται ἡ λῆψις μέτρων ἐκ μέρους τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν, αἵτινες κατὰ κανόνα θεωροῦνται καὶ ὡς χώροι χριστιανικά. Ἐὰν αὗται δὲν κινηθοῦν καταλλήλως πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ, τότε, ὡς σημειοὶ ὀρθῶς διακεκριμένος δημοσιογράφος ἀναλόων τὴν διεθνή πολιτικὴν, (ἢ φοβερὰ οἰκονομία τῶν πραγμάτων θὰ ἀναλάβῃ αὕτη) νὰ ρυθμίσῃ τὴν κατάστασιν μὲ τὰ γνωστὰ ἀπάνθρωπα μέσα της: τὴν πείναν, τὰς ἐπιδημίας καὶ, τέλος, τὸν πόλεμον. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας δὲν θὰ τεθῆ ἐν κινδύνῳ μόνον ἡ στοιχειώδης ἀνθρωπίνῃ ἀλληλεγγύη, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἢ εἰρήνη τοῦ κόσμου».

Ἡ περὶ τῆς νόσου τοῦ Χάνσεν σταυροφορία.

Εἶναι εὐχάριστον τὸ γεγονός, ὅτι τῆς διαφωτιστικῆς σταυροφορίας διὰ τὴν ἐκρίζωσιν τῆς προκαταλήψεως κατὰ τῆς νόσου τοῦ Χάνσεν μετέχει ἐπισήμως καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν διὰ τῶν Διευθύνσεων τῶν Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν Νομαρχιῶν, πρὸς τὰς ὁποίας τοῦτο ἀπέστειλεν ἐγκύκλιον τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς μετ' ἀντιτύπων τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ νόσος τοῦ Χάνσεν, ἢ πῶς παρεξηγημένη ἀσθένεια» διαφωτιστικοῦ φυλλαδίου, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐξήρθη ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σταυροφορία δέον νὰ ἐνταθῆ, ἵνα οἱ πάντες πεισθοῦν, ὅτι ἡ νόσος τοῦ Χάνσεν ἀφ' ἐνὸς εἶναι ἐλάχιστα μεταδοτικὴ καὶ ἀφ' ἑτέρου θερα-

πύεται ἀσφαλῶς καὶ ἀναμφισβητήτως, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβάλλει τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποκατάστασιν τῶν θεραπευομένων Χανσενικῶν ὡς ἰσοτίμων μελῶν τῆς κοινωνίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶναι λίαν δεδικαιολογημένη ἡ ἐκκλησις τῆς ἀξιεπαίνως δωσῆς «Χριστιανικῆς Γωνιάς Χανσενικῶν Νοσ. Λοιμ. Νόσων», ἣτις ἐκκλησις τονίζει, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν χώραν μας ἡ ὀρθὴ περὶ τῆς νόσου τοῦ Χάνσεν ἀντίληψις, ὡς καὶ ἡ νέα περὶ αὐτῆς ὁρολογία.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ἄβραμ Εὐθυμιάδης, καθηγητοῦ Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς Θεσσαλονίκης, Μαθήματα Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἦτοι Θεωρία καὶ πλήρης μέθοδος μελωδικῶν ἀσκήσεων, ἔκδοσις Β', Θεσσαλονίκη 1972.

Διὰ τὴν διατήρησιν ἀλωθῆτου, κατὰ τὸ δυνατόν, τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ τὴν ὁμοίμορφον διάδοσιν αὐτῆς, ἐργάζονται πολλοὶ μετὰ μεγάλης ὑπομονῆς καὶ ζήλου πολλοῦ.

Εἷς ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ σεμνὸς μουσικοδιδάσκαλος κ. Ἄβραμ Εὐθυμιάδης, καθηγητῆς τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Θεσσαλονίκης. Οὗτος ἐξέδωκεν ἐσχάτως, εἰς δευτέραν βελτιωμένην ἔκδοσιν, τὰ «Μαθήματα Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς» εἰς ἓνα τόμον, λίαν καλαίσθητον, συγκείμενον ἐκ 500 σελίδων.

Τὴν ἀξίαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἔργου δηλοῖ τὸ γεγονός ὅτι τοῦτο ἀριθμεῖ ἤδη δύο ἐκδόσεις, πρᾶγμα σπάνιον διὰ βιβλίον τοῦ εἴδους του εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν λιτὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου του ἀναφέρει τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὠδήγησαν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς 2ας ἐκδόσεως: «Ἐπειδὴ τὸ βιβλίον μου αὐτὸ ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους πού μαθήτευσαν στὰ δύο αὐτὰ Φροντιστήρια καὶ πού οἱ περισσότεροὶ τοὺς ἐπάξια κατέχουν σήμερα ἱεροσολατικὰ στασιδία, βοήθησε καὶ πολλοὺς ἄλλους στὴ μελέτη καὶ ἐκμάθησιν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς... ἐπειδὴ ἐπίμονα ζητεῖται ἀπὸ παντοῦ, ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἔχει τελείως ἐξαντληθῆ, ἀναγκάστηκε ν' ἀποφασίσω τὴν ἐπανεκδόσιν του, μὲ τὸν τίτλον Μαθήματα βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἦτοι θεωρία καὶ πλήρης μέθοδος μελωδικῶν ἀσκήσεων, καταβάλλοντας κάθε δυνατὴ προσπάθεια γιὰ τὴν καλλίτερη ἀπὸ κάθε ἄποψιν ἐμφάνισίν του».

Πράγματι τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι πληρέστερον τῶν ὑπαρχόντων ὁμοίων του. Πρέπει δὲ εἰς αὐτὸ

τὸ σημεῖον νὰ ἐξαρθῆ καὶ ἡ τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια, κυρίως τὸ ἔργον τὸ ἀχθὲν εἰς αἴσιον πέρας, τῆς δυσχερεστάτης στοιχειοθετήσεως τῶν μουσικῶν κειμένων. Ἡ ὕλη, θεωρία καὶ ἀσκήσεις, εἶναι διατεταγμένη εἰς Ζ' μέρη. Τὰ τέσσαρα πρῶτα, τὰ κυριώτερα, βαίνουν ἀνά ζεύγη· θεωρία - ἀσκήσεις μετὰ πολλῶν παραδειγμάτων. Τὰ τρία τελευταῖα, καὶ ταῦτα ἐμπλουτισμένα μετὰ ἀσκήσεων καὶ παραδειγμάτων, εἶναι εἰδικωτέρου ἐνδιαφέροντος· περὶ τῶν εἰδῶν τῆς μελωδίας, τῶν ὀκτῶ ἤχων, τοῦ ἴσου - ἰσοκρατημάτων καὶ τῆς ὀρθογραφίας τῆς βυζαντινῆς ἐν χρῆσει σημειογραφίας.

Ἡ πείρα τοῦ ἐπὶ τεσσαρακοναετιανὴν ψάλλοντος καὶ διδάσκοντος τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν συγγραφέως, Ἀβραάμ Εὐθυμιάδης, ὑπηγόρευσε ζηλευτὴν μεθοδικότητα ἐν τῇ συγγραφῇ καὶ ἐκθέσει τῶν μαθημάτων. Ἡ σαφήνεια ἐν τῇ διατυπώσει τῶν νοημάτων, ἡ παιδαγωγικότης ἐν τῇ ἀναλύσει δυσνοήτων πινῶν τῆς μουσικῆς καὶ ἡ προσπάθεια συμπεριλήψεως θεμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν θίγονται εἰς ἄλλα παρομοίας χρήσεως βιβλία, καθιστοῦν τὸ ἔργον αὐτὸ χρησιμώτατον ὁδηγὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐκμάθησιν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς διὰ τε τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς διδασκόμενους. Ἐλλείπει ἴσως ἡ ἀκριβὴς ἐπιστημονικότης, παρ' ὅλην τὴν φιλοτίμως καταβληθεῖσαν προσπάθειαν, καὶ ὑπάρχουν σημεῖα τινα, τὰ ὁποῖα, κρινόμενα ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πορισμάτων τῆς μουσικολογικῆς ἐρεῦνης, ἐλέγχονται ὡς ἡμαρτημένα. Τοῦτο οὐδόλως μειώνει τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου· ἀπεναντίας, προσδίδει εἰς αὐτὸ τὸν χαρακτήρα τῆς θέσεως τοῦ προβλήματος διὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ὁ σεβαστὸς κ. Ἀβραάμ Εὐθυμιάδης προσυπογράφει τὴν κρίσιν μου αὐτῆν, ὅταν ὡς κατακλιδα τοῦ προλόγου του λέγῃ: «Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο καὶ ἱερό. Γι' αὐτὸ εὐχομαι μ' ὅλην μου τὴν καρδίαν Κύριος ὁ Θεός, ὁ δοτῆρας κάθε ἀγαθοῦ ν' ἀναδείξῃ κ' ἄλλους ὑπέρτερος πρὸ ἱκανοὺς καὶ πρὸ ἀξιότους ἀπὸ μένα γιὰ τὴν ἀόλαστον καὶ αἰώνια δοξολογία τοῦ παναγίου Ὄνοματός Του». Εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ διδασκάλου· πάντως ὁ Ἀβραάμ Εὐθυμιάδης εἶναι ἱκανὸς καὶ ἀξίος!

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Κοιμ. Θεοτόκου Ὁρωποῦ, 2) Ἐδαγ-

γελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἐρυθρῶν καὶ 3) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Πικερμίου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὄψ ἄνω Κανονισμοῦ δικαιολογητικὰ πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ὄψ Ἐφημεριῶν.

Ἐν Κηφισῇ τῇ 13ῃ Μαΐου 1974

† Ὁ Ἀττικῆς ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγίου Ἀθανασίου Πλατάνου καὶ 2) τοῦ Ἱ. Ν. Μεταμορφώσεως Ἀμαλιαπόλεως, παρακαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὄψ ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν, ἀρθρ. 34, παράγρ. 1, ἐδάφ. δ', ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ.

Ἐν Βόλῃ τῇ 2ῃ Μαΐου 1974

† Ὁ Δημητριάδος ΗΛΙΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 καὶ 34 τοῦ ὄψ ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν» ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸν ὄψ ἀριθ. 2200/1940 Α. Ν., προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου, πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἐν Μιχαίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων των.

Ἐν Πάτραις τῇ 10ῃ Μαΐου 1974

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 παράγρ. 2 καὶ 3 τοῦ ὄψ ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» καὶ προτιθέμενοι νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Θάνα Μαντινείας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῷ δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Τριπόλει τῇ 15ῃ Μαΐου 1974

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σερρών καὶ Νιγρίτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33-36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους ἕπως καταλάβωσι μίαν τῶν ἀκολουθῶν ὀργανικῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Ἐνωρ. Ὁρεινῆς, 2) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Βαρικοῦ, 3) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Προδρόμου Κυθωνεῶν, 4) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Λευκούδας, 5) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ἐηροποτάμου, 6) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ν. Σεδασειᾶς, 7) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Νεοχωρίου, 8) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Κρίνου, 9) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Προδρόμου Σκεπαστοῦ, 10) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Μετοχίου, 11) Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ζερδοχωρίου, 12) Ἱ. Ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Ὁρεσσειᾶς, 13) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Ἀναργύρων Χιονοχωρίου, 14) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος Ἀνοιξιᾶς, 15) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Σταυροῦ Συκιᾶς, 16) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Καλῶν Δένδρων, 17) Ἱ. Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Βαμβακοῦσης, ἵνα, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ δελτίον «Ἐκκλησία», ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σέρραις τῇ 9ῃ Μαΐου 1974

† Ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Π ρ ὶ ς

Τὸν αἰδεσιμ. Δημήτριον Βόγδον

Ἐφημέριον Ἀ' Νεκροταφείου Πατρῶν

(Ἀ γ ν ὴ σ τ ο υ δ ι α μ ο ν ῆ ς)

Καλεῖσαι, ἕπως παρουσιασθῆς ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ δικαιολογήσῃς τὴν ὑπὲρ τὸν μῆνα ἐγκατάλειψιν τῆς ἐφημεριακῆς σου θέσεως, ἵνα μὴ προδῶμεν εἰς τὴν ἀπόλειψίν σου, συμφώνως τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμῷ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἄρθρ. 46 παράγρ. 8.

Ἐν Πάτραις τῇ 26ῃ Ἀπριλίου 1974

Ὁ Μητροπολίτης - Τοποτηρητής

† Ὁ Καλαβρῶτων καὶ Αἰγιαλείας ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, Κατάλογος περιοδικῶν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἰδρυματός μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 63.

Ἀρχιμ. Φωτίου Σ. Κωνσταντινίδου, Ἱεροκήρυκος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, Γραμματέως τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, Προέδρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος, Λευκωσία 1971, σελ. 29.

Ἀλεξάνδρου Σ. Κορακίδου, δρος Θ., Ὁ ἐπιτραπέζιος ὕμνος, (Συμβολὴ εἰς τὴν εὐχαριστιακὴν ζωὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς Ἱ. Ὑμνολογίας), ἐκδόσεις «Ἰωνία» Ἀθήναι, σ. 120.

Κωνσταντίνου Ἱ. Λογοθέτου, Πρὸς τὰ Αἰώνια Ἰδεώδη, Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ Τόμου: «Τιμητικὸν Ἀφιέρωμα Κωνσταντίνῳ Ἱ. Μερεντίτῃ», Ἀθήναι 1972, σελ. 13.

Πρωτ. Εὐαγγέλου Κ. Μαντζουνέα, Αἱ ἐξουσίαι τῶν βοηθῶν Ἐπισκόπων καὶ Τιτουλάριοι Μητροπολίται ἐν τῇ Ἑλλαδικῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθήναι 1974, σελ. 16.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ κανονικότης τῶν ὑπὸ τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας συσταθεισῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐν Εὐρώπῃ, ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου, Ἀθήναι 1973, σ. 16.

Μητροπολίτου Τίτου Ἐμ. Ματθαίου, Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ Κοιμητήρια, Ἀθήναι 1973, σ. 318.

Μνήμη Παναγιώτου Μαθιοπούλου, Χριστιανικὴ ἔνωσις ἐπιστημόνων, Ἀθήναι — Ἰανουάριος 1973, σελ. 32.

Χρυσάνθου Μαυροπούλου-Τσιούμη, Οἱ τοιχογραφίες τοῦ 13ου αἰῶνα στὴν Κομπελίδικη τῆς Καστοριάς, (Κέντρον Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν) Βυζαντινὰ κείμενα καὶ Μελέται ἀριθ. 8, Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 136 + 75 πίνακες.

Ματθαίου Ε. Μηνδρινόου, Ὁ ἐκ Πύργου Θήρας κληρικὸς Διδάσκαλος τῆς Σχολῆς τοῦ Γένους Ἀζαρίας Σιγάλας (1660-1740), Ἀθήναι 1973, σελ. 16, ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περ. «Ἐφημέριος».

Διον. Α. Μιτάκη, Ἰωαννίνιος Λεσινίου (ἀνάπτυπο ἀπὸ τὸ περ. «Νιοχώρι», τεύχος 33, 1973), ἀρ. 6, σελ. 16.

Ὁρέστη Α. Λοῦρίδη, ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Πάν-επιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁρηκεία καὶ ἐπιστήμη, Ἀθήναι 1973, σελ. 23, ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περ. «Ἐκκλησία».

Ἡλία Ἱ. Πατσαβοῦ, Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Κλήρον κατὰ τοὺς πέντε πρώτους αἰῶνας (ἐναλισμὸς ἐπὶ διδασκαρία διατριβῆ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν), Ἀθήναι 1973, σ. 270.

Παύλου Δ. Πυρινόου, Βίος καὶ Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Σωσιπάτρου ἐκ τῆς Μακεδονικῆς Βεροίας, (Πρόλογος τοῦ Μητροπολίτου Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παύλου) ἐκδόσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Βεροίας καὶ Ναούσης, Θεσ/νίκη 1973, σ. 56.

Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Δ. Ρούσσα, Διευθυντοῦ Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας, Γερμανὸς Καλλιγᾶς, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν (1889-1896) ἐκ τῶν καταλοίπων αὐτοῦ, Ἀθήναι 1973, σ. 32.

Ἀρχιμ. Θεοφίλου Ν. Σιμοπούλου, Ὁ ἱεροεθνομάρτυς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε', Ἀθήναι 1973, σ. 192.

Γεωργίου Κ. Σπυριδάκη, Ὁ δικέφαλος ἀετὸς ἰδιὰ ὡς σύμβολον ἢ ὡς θέμα κοσμήσεως κατὰ τὴν Βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν μέχρι καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων περίοδον (ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ «Λειμῶνος», προσφορᾶς εἰς τὸν καθηγητὴν Ν. Β. Τομαδάκη, ΕΕΒΣ ΛΘ'-Μ', 1972-1973), ἐν Ἀθήναις 1973, σελ. 162-176.

Τοῦ αὐτοῦ, Βιβλιοκρισίαι, (ἀνάπτυπον ἐκ τῶν «Μικρασιατικῶν Χρονικῶν» ΙΕ', 1972), Ἀθήναι 1972, σελ. 453-457.

Στὰ χρόνια τοῦ Ἀττίλα, (διασκευή ἀπὸ τὰ Γαλλικά, ἔκδοσις «Ζωῆς τοῦ Παιδιοῦ», Ἀθήναι 1973, σ. 144.

Πρωτοπρ. Δημητρίου Στανιλοάε, Καθηγητοῦ Θεολ. Ἰνστιτούτου Βουκουρεστίου, Ὁ σταυρὸς καὶ ἡ χαρὰ στὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν, Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν 1973, σ. 32.

Θ. Κ. Σπανοπούλου, Ἡ βρῶσις τοῦ Ἰππείου κρέατος ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως, Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 18.

Τάξις τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθειῶν, κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὑπὸ Γεωργίου Γ. Μπεκατώρου, Ἀθήναι 1973, σελ. 264.

Ἀναστασίου Π. Τίγκα, Ἡ ὀνοματολογία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Ἀθήναι 1970, σ. 384.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, τεκμηριωμένον γεγονός, Ἀθήναι 1969, σ. 30.

Τοῦ αὐτοῦ, προφητισμός, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, Ἀθήναι 1968, σ. 208.

Μητροπολίτου Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Τιμοθέου, Νιάτα καὶ Ζωή, Α', Ραδιοφωνικὴς ὁμιλίαι, ἐκδ. «Παναγία Καλυβιανή» Μοῖρες-Κρήτης 1973, σ. 198.

Μέγα Λ. Φαράντου, Δρος Θ. καὶ Φ., Δογματικὴ καὶ Ἠθικὴ, Εἰσαγωγικά, Ἀθήναι 1973, σ. 196.

Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης, Ἀθήναι 1973, σ. 24.

Τοῦ αὐτοῦ, Χριστολογία, Ἰ Τὸ ἐνυπόστατον, Ἀθήναι 1972, σ. 98.

Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Φεφέ, ἡγουμένου Ἱερῶς Μονῆς Πεντέλης, Λόγος γιὰ τὸ Λόγο, (Κυριακοδρόμιον), ἔκδοσις Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἀθήναι 1973, σ. 200.

Εὐτυχίας Μ. Φεφέ, Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, ἔκδοσις Εὐαγγεῖο Ἰδρύματος Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος, Ἀθήναι 1974 σ. 124.

Π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, Θέματα Ὁρθόδοξου Θεολογίας, ἐκδ. «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθήναι 1973, σ. 222.

Πρωτ. Κωνσταντίνου Μ. Φούσκα, Δρος Θ. καὶ Φ., Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, Ἀθήναι 1973, σ. 56.

Ἀνδρέου Ἰωάν. Φυτράκη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης, Ἀθήναι 1973 (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ 100ῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ), σ. 38.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Χριστιανικὴ Κοινωνικὴ Ἐνωσις ἐπὶ τῇ 40ῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς Ἰδρύσεως αὐτῆς (1932-1972) ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ε.Ε.Θ.Σ.Π.Α. τόμ. ΙΗ', Ἀθήναι 1973, σ. 16.

Ψαλοῖ, Κείμενον — ἐρμηνευτικὴ Ἀπόδοσις ὑπὸ Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα, Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1973, σ. 448.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευμένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευμένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικὸν : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικὸν : Δολλάρια 12 ἑτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 10.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐκκλησία ἐναντι τῶν συγχρόνων μεγάλων προβλημάτων.

Μητρ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ἡ ἐν Χαλκίδι Ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευσις.

Μητρ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ εὐθὴν τῶν διανοουμένων ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ.

Ἰω. Καρμίρη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Εἰσήγησις εἰς τὴν Διορθόδοξον Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρθόδοξο-Παλαιοκαθολικοῦ Διαλόγου.

Κων. Μουρατίδου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Ἀρχιμ. Καλ. Καρούσου, Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια κατὰ τὴν Ὁρθ. Χριστ. διδασκαλίαν καὶ ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι αὐτῆς.

Χαρ. Γ. Σωτηροπούλου, Εὐχαριστία καὶ θέωσις κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν καὶ τὸν Νικόλαον Καβάσιλαν.

Γ. Π. Σωτηρίου, Παιδαγωγικὰ μηνύματα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Παρατηρήσεων στήλη.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

Νέα βιβλία.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήναι, Ἰακίου 1 — Τηλ. 710.734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.